

קובץ
עיינות
ורעהומות

יוצאים בבקעה ובהר

מאמרים ביאורים
ועיונים בלקו"מ תורה נ"ו

קובץ ב' חלק ג'

קובץ
עיינות
ורעהזרות

יוצאים בבקעה ובהר

מאמרים ביאורים
ועיונים בלקו"מ תורה נ"ו

קובץ ב' חלק ג'

הודפס והופץ בסיוע הארגון החשוב
תמימי דרך

©

כל הזכויות שמורות

להערות והארות ניתן
לפנות לאימייל

oir19448@gmail.com

או בפאקס 02-5823828

או להשאיר הודעה

במספר 0733516697

עימוד: צהר

+972-2-628-6660

תוכן העיניים

מבוא	ג
הגה"ח ר' יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל - "ראש לכל הצדיקים"	ה
הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטר שליט"א - 'שכל גדול - ורחמים גדולים'	י
הרה"ח ר' אברהם יצחק הלוי כרמל ז"ל - "די מקוה פון שבועות"	יז
הרה"ח ר' דוד שפירא שליט"א בני ברק - "הקדושה הנסתרת"	כג
הרה"ח ר' שאול סירוטה שליט"א - שלשה מי יודע? שלשה אני יודע!	ל
הרה"ח ר' שלום מייקוף שליט"א - "יום הביכורים"	לז
הרה"ח ר' משה נחמן קריגער שליט"א - "מקרא קודש"	מד
הר"ר אלעזר אנגל שליט"א - "מחדר לחדר ומטרקלין למרקלין"	כז

מבוא

בס"ד

שמחים אנו להגיש לפני הציבור החשוב "החלק השלישי" של קובץ עיינות ותהומות על תורה נ"ו, בו נקבצו חידושים וביאורים על תורה זו אשר אנשי שלומינו הולכים בה בזמן הזאת, וזאת לאחר שזכינו להוציא לאור קובץ נכבד בימי ראש השנה הקדושים על מאמר אומרה, כאשר ב"ה נתקבלו הדברים בעין יפה אצל שוחרי תורה והוגיה, ועל תורה נ"ו חלק ראשון בימי הפורים הקדושים, וחלק שני בימי הפסח הקדושים.

כעת לקראת ימי השבועות הקדושים הבלע"ט אנו מגישים ללומדי התורה הזמנית את "החלק השלישי" אף שבכל תורה ותורה שגילה רבינו ז"ל נכללו בו כל הזמנים וכל המקומות כולם, אבל באיתגליא מדבר בה מגודל ימי השבועות הקדושים, ואף נאמר על ידי רבינו הקדוש בעצם ימי השבועות הקדושים.

נשמות ישראל נידחים בכנפות הארץ כאשר סגר עליהם המדבר, מוסתרים המה בנדיקי הסלעים באין רואים אור יום ומוצא למכאוביהם, אך ישנו צדיק שהוא מולך על כל הדור, מפני שזכה להשלים את הנפש רוח נשמה חיה יחידה, שהוא למעלה מ"שרי אלפים" [כמבואר כ"ו בתיקו"ז קכא: וכ"מ] וכשהוא עוסק בעסק התורה ממשיך הארה וחיות לאותיות התורה ומצרף אותם מחדש, ואותם נשמות שהם תחתיו מקבלים הארה וחיות אלוקות ע"י נשמתו המאירה בהם, ואזי גם אלו הנתונים בעומק החטא, בהסתרה שבתוך הסתרה שומעין במקומן את קול קריאת התורה "עד מתי פתיים תאהבו פתי", ושבים בכל לבם אל ה'.

וכהיום הזה השאיר לנו רביה"ק את צירופי האותיות שהמשיך בספרו הקדוש, אשר העוסק בו באמת ובתמים יזכה להארה מעין זה, ויצטרפו בו אותיות התורה מחדש.

ובפרט לכבוד חג שבועות חג הביכורים, וכפי שעיקר העצה של תורה זו הוא עסק התורה שעל ידו קורא חי החיים וגם בתורה זו מגלה רבינו סוד המקוה של שבועות, וגם יש לרמוז תורה נ"ו הוא ראשי תיבות נעשה [נגלה] ונשמע [נסתר] וע"י האנחה באמת בימי הספירה נקבל התורה לעסוק בה.

על כן שמחים אנו להגיש לציבור אנשי שלומינו קובץ זה אשר בשם 'עיינות ותהומות' מכונה, על שם המעיינות היוצאים בבקעה ובהר כאשר תהום אל תהום קורא לקול מים רבים המפכים בנחל הקדוש המטהר מכל הכתמים.

תודתינו נתונה לכל הרבנים המשתתפים בקובץ זה אשר הקדישו מזמנם היקר כל כך למען טובת הכלל ועמלו ויגעו להוציא סולת נקיה לגלות הסגולה לעם סגולה, תהי משכורתם שלימה מן השמים.

תקותינו שהקובץ ימלא את מבוקשו, ויתגדל שמו הגדול בעולם.

אי"ה לאחר ימי השבועות הקדושים הבלע"ט יופיע קובץ מיוחד "תמצית וקשרי התורה" שנאמרו מפי הרה"ח ר' מיכאל חשין שליט"א

בברכה

מערכת עיינות ותהומות

מכון עיינות ותהומות אינו שוקט על שמריו ובעזרת השם הקובץ הבא יופיעו שאלות ותשובות על דרכי לימוד ועיון בתורה מחשובי המגידי שיעורים והמשפיעים.

❧ "ראש לכל הצדיקים" ❧

מראי מקומות וביאורים נפלאים בענין נשמות משה -
ראש וכלליות כל הצדיקים

רבינו ע"ה על נשמות דורותינו אלו דעקבי משיחא שהם עקביים ממש וכו', ראשי אלפי ישראל וכו', בחינת ראש ומוח לגבי נשמות ההמון וכו', עם כל זה וכו', יניקת נר"ן של עמי הארץ הוא מנר"ן של הצדיקים והחכמים וכו' עכ"ל. ובפרק ל"ז: כלליות ישראל שהם ריבוא נשמות פרטיות הם כללות החיות של כלליות העולם וכו', וכל פרט מהם הוא כולל וכו', אלא הס' רבוא נשמות פרטיות אלו הן שרשים וכל שורש מתחלק לס' ריבוא ניצוצות שכל ניצוץ הוא נשמה אחת וכו' עכ"ל.

ובספר באר מים חיים פרשת בראשית על הפסוק ויצמח כל עץ נחמד וכו' [כתב וז"ל: עיקר האילן הוא בשמי השמים וכו' עיקר האילן נקרא על שם ענפים רבים מגוף אחד, ומכל ענף וענף יתפרדו ענפים קטנים וכו' עד אין מספר והוא שורש אילנא דחיי שבזוה"ק, שורש כל נשמות ישראל, וממנו מתפרשים ענפים גדולים וקטנים אין מספר וכו', על פירות האילן וכו', הם הנשמות

על דבר שבקשנני למצוא מקור לדברי רבינו ז"ל בתורה נ"ו בענין התקשרות בין נשמות הצדיקים עד לבחינת שרי אלפים וכו', כי בספרי הבעש"ט נראה כל צדיק וצדיק כעולם בפני עצמו או ש"י עולמות בפני עצמן כמו שאמרו רז"ל לכל צדיק וצדיק, אבל התחברותם והתקשרותם בשרשם למעלה כענפים באילן, קשה למצוא בספרים אחרים בטויים כאלו, ובטח מקורו בזוה"ק, לכן תכיר לי תודה אם אמצא מקור לזה וכו' עכ"ל.

הגם שמעולם לא עלתה לא דעתי לחקור בעניני הנשמות בפרט של צדיקים, אבל מאחר שכבר העלית על עיונך בענין זה וכו', הנני מעתיק איזהו קטעים בקיצור מספר התניא פרק ב' וז"ל: נשמות ישראל עלו במחשבה כמו שכתוב בני בכורי ישראל, בנים אתם לה' וכו', פירוש כמו שהבן נמשך ממח האב, כך כביכול נשמת כל איש ישראל וכו', ואף שיש רבבות מיני חלוקי מדריגות בנשמות גבוה על גבוה לאין קץ, כמו גודל מעלת נשמת האבות ומשה

שזכה לנר”ג דיצירה יכול להנהיג אנשים מעולם היצירה שמשרשם, וכן בבריאה, ומי שזכה לנר”ג דאצילות יכול להנהיג וכו’ בחינת כלליות נשמות ישראל, וזה יהיה הגואל צדק בב”א, לפיכך בזמן הזה לא שכיח נשמות מהאצילות עד שנזכה לזמן הגאולה, והגואל צדק יורה דרך לכל כלליות נשמות ישראל וכו’, עכ”ל. כי עיקר פעולת צדיקי הדורות כרשב”י וחביריו, וגם אחריו האריז”ל וחביריו, וגם אחריו שהתנוצץ ניצוץ הבעש”ט וגם יתר צדיקי הדורות וכו’, היתה מגמתם לקשר נשמות עם בני ישראל לשרשם לבל ינתקו ח”ו משרשם על ידי שהם עצמם מפשיטין את עצמו מהגשמיות לגמרי ומקשרין נשמותיהם בלי אין סוף ב”ה, על ידי זה ממשיכין גם כן עצמם נשמות עם בני” לשרשם וכו’ עיי”ש.

עכשיו למה תביא ממרחק לחמה הלא בספרי רבינו ז”ל מצאנו הרבה תורות מעניני הנשמות של הצדיקים, כמו למשל ונזכיר על פי הסדר של התורות בקיצור: שישים ריבוא נשמות יש להם שורש למעלה במחשבה דקוב”ה, ועל ידי זיווג הנשמות וכו’ התנוצץ שורש נשמתו בין שאר השרשים וכו’, היינו במחשבה תחילה כי שם שרשינו וכו’, ועל ידו מתנוצצין ומתברכין הנשמות וכו’¹. יתיב באילנא ששם מקור הנשמות וזה”ק משפטים כל נשמתין

הפורחות מאילנו של הקב”ה וכל הנשמות תולין כענפים בבר וענפים קטנים מן הענפים הגדולים וכו’ וכו’ עכ”ל. ועוד בכמה מקומות מענין גן ושדה ומלכות בחינת חקל תפוחין בחינת הנשמות הפורחות מבחינת מלכות, ומענין עשבים דאיהו רביאו בגן, הכל קאי על הנשמות שבתוך השדה והגן עיין שם.

ובאוהב ישראל פרשת קדושים כתב מענין התכללות הנשמות, כיון שכולם ממקור ושורש אחד מתחת כסא הכבוד, אף הנשמה הפחותה תוכל להאיר ולהתעורר לעבוד הש”י וכו’, ומה לנו לדבר כי כל התנ”ך מלא מזה, כמו שכתוב כי האדם עץ השדה, ואדם ידוע שעצמיותו הוא הנשמה, ”גפן ממצרים תסיע וכו’ ותשרש שרשיה וענפיה” וכו’, וכל ספר הזוה”ק מלא מענינים וכינויים האלו של גן ועדן ושדה ודשאים ועשבים וחיות ועופות וכו’, הכל על בחינת אילן אשר תחתיו תטלל כל חיות ברא ועופי דשמיא ישכנו בצלו, בחינת הנשמות גדולות וקטנות, ובעצמו הוא שורש כלליות נפשות ישראל והם הענפים שלו שמקבלים ממנו, בחינת ויוסף הוא השליט והממשלה בידו בבחינת צדיק מושל, ועיקר הממשלה להאיר ולהתעורר ליבם לעבודת הש”י², והאי צדיק הוא גננא דגנתא, עיין זה”ק³.

ובמאור ושמש בשם האריז”ל איתא דמי

ב תורה לד

ג תרומה קסו:

ד תורה יד

פחותים ממני בכדי שאני אעלה אותם כנ"ל. מכל זה אנו רואים שהנשמה הכוללת על ידי נשמות בני ישראל הוא כאילן עם ענפים לא בפני עצמם.

וממילא מובן שיש חלוקים ביניהם יש שמושל בבחינת שרי אלפים מאות, ועשרות, ורבינו ז"ל גילה שלא דוקא הצדיק עם הענפים [היינו החסידים] שבאיתגליא אלא אפילו באיתכסיא הוא מושל וכו'. ומתאים למ"ש בתורה ע"ב ח"ב שהמוח הכולל שהוא חכם הדור בבחינת משה רבינו ע"ה וכו', היה יכול לחלוק הגדולה לכל אחד כראוי לו וכו', ולפי החידושין דאורייתא יודע כל אחד בפני כמה אנשים לומר תורה; השר האלף בפני אלף אנשים וכו', ומסיים שם אבל זה המנהיג צריך להיות פרוש וקדוש בבחינת משה וכו'. ובחיי מוהר"ן^א איתא שאמר אז בזה הלשון: וסמוך לימינו היה הבעש"ט ז"ל והיה רבי על רבבות עולמות, וכשאינן לישראל מנהיג כזה וכו' כל העולם מבובל וכל הרוצה ליטול את השם נוטל [כמו שמתנהג עכשיו בעוה"ר].

מאילנא וברבא נפקין^ה. קודם הביאור הוא מקשר את עצמו עם נשמותיהם וכו', בוודאי נתקשר נשמתו עם נשמת החכם וכו'.^ו החכם האמת הוא בחינת הנשמה להעם שהם למטה ממנו^ז. כל הנשמות הם זה למעלה מזה וכו' וזה בחינת הרמה^ח. דע שיש שדה וכו' ואילנות ועשבים הם בחינת נשמות קדושות וכו' נשמה גדולה שבה תלויים כמה נשמות וכו' כולם מצפים על בעל השדה^ט. התלמידים עם הצדיקים הם משורש אחד וכו' כענפים באילן וכו' יש בחינת ענפים וכו' ויש בחינת עלים וכו' מחמת שתלויין בהצדיק ויונקים משורש אחד וכו'. כל מפורסם ומנהיג הדור יש לו כמה נשמות פרטיות השייכים לחלקו^י. כל הנשמות הם שישים ריבוא, ואלו שיש יותר וכו' הם הניצוצות אבל בכלל הם רק ס' רבוא.

וזה ענין ההתקשרות שבליקוטי מוהר"ן בכמה מקומות לצדיקי הדור, ומובא בספה"ק^ב שהר"ר מיכלי זלוטשובער היה רגיל לומר הריני מקשר וכו' והוסיף לומר כדי שהם יעלו אותי וכו', וגם עם נשמות

ה	תורה טו
ו	תורה כ
ז	תורה כב
ח	תורה כה
ט	תורה סה
י	תורה סו
יא	תורה א תנינא
יב	יושר דברי אמת אות לג
יג	סי' תקנג

ליבם לעבודת השי"ת, כי כשנתתקן ברוחניות נתתקן גם בגשמיות^{טו}.

ואזכיר מזוה"ק^{טז} פרשת משפטים דף צ"ד וז"ל: תא חזי בר נש כד אתייליד יהבין ליה נפשא וכו' יהוי"ה בשלימו דאתוון וכו' דאיהו אדם וכו' ורדו בדגת הים וגו' בכל רקיעין אופנים ושרפים וחיוון וכו' היינו ממשלה בכל העולמות אבי"ע ובכל חיילין של מעלה ומטה כנ"ל כלליות נפשות ישראל וכו'. ועיין עוד בזוה"ק בהרבה מקומות מענין האילן וכו' וע' אנפין וי"ב תחומין וכו' על הפסוק ויבואו אילימה וכו' שע' ענפים הם ע' נפש של בית יעקב שכל נפש מישראל היא מושרש בע' נפש של בית ישראל וכו' כנ"ל שיש שורשו נשמות ס' ריבוא, וענפים ע' נפש של בית ישראל ושמן עוד ענפים וכו' עלים ופירות וכו'.

ועיין בשל"ה הקדוש מס' שבועות ד' נ"ח וז"ל: נפשות ישראל וכו' הוא האילן המוגבל בי"ב תחומי אלכסון פורחות שנאמר אני כברוש רענן ממני פריך נמצא וכו', ומן האילן ההוא פורחות אל וכו' הח"י וכו' העמוסים מני בטן, משם פורחות על ישראל וכו' מיחוד המלכות עם תפארת פורחות כל הנפשות כוללות מכל עשר ספירות [כמדומה שראיתי כי אילן גמטריא הוי' אד' תו"מ] והקב"ה פייס ללבנה בחינת מלכות בצדיקים בחינת מצדיקי הרבים

ועל כן צריך לומר הפירוש בתיבות כשאין לישראל מנהיג כזה היינו באתגליא רק באתכסיא דאם לא כן הרי היה הבעש"ט בזמנו, וכן רבינו ז"ל בעצמו וכו' ועיין בהתורה ס"ז ח"ב על הרה"ק מברדיטשוב ד"ה 'וזה בחינת העלמה' משמע גם כן הכוונה לא על פטירת הצדיק מעולם הזה רק על העלם והעדר הפרסום וההתגלות שמונע מלהתקרב אליו, אף שנמצא בעולם הזה רק המלכות הוא באתכסיא, והעיקר הוא ההתגלות וכו' עיקר המלכות הוא לא להנאתו ח"ו כי אם למסור המלוכה לה' להזהיר ולהוכיח וכו' על זה סובבת הקושיה איך אפשר לו להוכיח כי אינו יודע וכו' ואמנם אצלו וכו' וכו'.

השתא דאתינן להכי יוכן הפלגתו בהשגת נשמתו שהשיג, ולכן אמר למוהרנ"ת אחר התורה זו "לכם נדמה שאין לי ממשלה רק עליכם, באמת אני מושל על כל הדור אפילו על כל הצדיקים שבדור הזה" כמו שכתוב בחיי מוהר"ן^{טז}, שעל ידי זה צדיק מושל בחינת ויוסף הוא השליט שורש כלליות נפשות ישראל והם הענפים המקבלים, ועיקר הממשלה להאיר ולעורר ליבם לעבוד השי"ת, היינו הגם שהצדיק בחינת יוסף הוא המשביר לכל עם הארץ בהשפעות כל הגשמיות בחומריות, גם כן זה הוא רק מסובב מהסיבה העיקרית לעורר

יד אות כד

טו תורה יד

טז וכן בתיקונים

מים חיים סוף פרשת בראשית ואין בכוחי
ליזול ולחשוב כי רוכלא וזיל גמור, ואפשר
שלא הבנתי כוונתך במה שחפצת למצוא
מקור, ואם כן לא תמצא בכל הדברים
הנ"ל שום חידוש תסלח לבאר לי היטב
כוונתך בזה:

ככוכבים נצוצי נשמות עיי"ש, ועיין באוה"ח
הקדוש פרשת פנחס על הפסוק יפקוד ה'
וכו'.
הכלל שכל הספרים מדברים מזה אפילו
תלמידי הבעש"ט ז"ל, ועיין עוד בבאר

פַּעַם אחת באנו אליו אָנִי וְחַבְרֵי רַבִּי נִפְתְּלֵי סְמוּךְ לְשָׁבוּעוֹת תַּקְסִ"ה, וְאָמַר לָנוּ
שְׁעָתָה אֵינּוּ יוֹדֵעַ כָּלֵל, רַק זֹאת נוֹדַע לִי בַעֲתִים הֶלְלוּ שְׁעַל־יָדַי לְשׁוֹן הָרַע
שֶׁבְּעוֹלָם אֵין הַצְּדִיקִים יְכוּלִין לְהִיּוֹת עֲנוּיִם וְכוּ' כַּמְבֹאָר בְּסִימָן קצ"ז וְיִתַּר מִזֶּה אֵינּוּ
יֹדֵעַ וְאָמַר בְּפֶרוּשׁ כְּמוֹ שֶׁאֲתָה אֵינְךָ יוֹדֵעַ, כִּי מִמֶּשׁ אָנִי אֵינִי יוֹדֵעַ עֲכָשׁוּ כְּלוּם.
וְאָמַר שְׁעַכְשָׁו הוּא מִתְּנַהֵג בַּפְּשִׁיטוֹת שְׁעוֹמֵד בַּבְּקָר וּמִתְּפַלֵּל תְּפִלְתּוֹ, וְאַחֲרֵיכֶּה הוּא
לוֹמֵד קֶצֶת, וְאַחֲרֵיכֶּה הוּא אוֹמֵר תְּהִלִּים, וְאַחֲרֵיכֶּה אוֹכֵל אֲכִילְתּוֹ וּמְנִיחַ עֲצָמוֹ לִישׁוֹן
קֶצֶת, וְאַחֲרֵיכֶּה הוּא עוֹמֵד וּמְפָרֵשׁ שִׁיחְתּוֹ קֶצֶת לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים.
וְיֵשׁ לִי רַחֲמָנוּת עָלַי "אוֹן אֵיךָ הָאֵב אוֹיף מִיר רַחֲמָנוּת". וְאֵלוֹ הַדְּבוּרִים שֵׁישׁ לוֹ
רַחֲמָנוּת עַל עֲצָמוֹ אָמַר בְּתַמִּימוֹת וּבְלֵב נִשְׁבֵּר עַד שֶׁכָּל מִי שֶׁשָּׁמַע אֵלָיו הַדְּבוּרִים
רָאָה וְהִבִּין גּוֹדֵל הַרַחֲמָנוּת הַעֲצוּם שֵׁישׁ לוֹ עַל עֲצָמוֹ, כְּאֵלוֹ הָיָה רַחוּק בְּתַכְלִית
הַרַחוּק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חֵס וְשְׁלוֹם וְכוּ'. וְסֵפֶר לָנוּ אֵז שֶׁחָלַם לוֹ שֶׁהָיָה שְׁבוּעוֹת וְהֵינּוּ
כְּלָנוּ כְּדָרְכָנוּ בְּכָל שָׁנָה לְהִתְקַבֵּץ אֵלָיו עַל חַג הַשְּׁבוּעוֹת. וְלֹא הָיָה יְכוּל לֹמַר תּוֹרָה
כָּלֵל וְהָיָה מְבֻזָּה וּמְנִסָּר אוֹתָנוּ מְאֹד וְאָמַר כִּי הַכֹּל בְּשִׁבְלֵנוּ שְׁמַחֲמַת עֲבוּיֹתָנוּ וְכוּ'
אֵינּוּ יְכוּל לֹמַר תּוֹרָה כַּמְבֹאָר אֲצִלָּנוּ (לְקוּטֵי מוֹהֲר"ן סִימָן כ) שֶׁהַתּוֹרָה שֶׁל הַצְּדִיק
נַעֲשִׂית מֵהָאֲנָשִׁים הַבָּאִים וּמִתְקַבְּצִים אֵלָיו. וְהוֹכִיחַ אוֹתָנוּ מְאֹד וְעַל־יְדִיזָה נִתְעוֹרְרָנוּ
כְּלָנוּ בְּתִשׁוּבָה גְּדוּלָּה וְאַחֲרֵיכֶּה אָמַר תּוֹרָה נִפְלְאָה וְנוֹרָא מְאֹד. וְהֵמוּבֵן מִדְּבָרָיו הָיָה
שֶׁנִּתְגַּלָּה לוֹ בְּחֵלוֹם גַּם הַתּוֹרָה שֶׁאָמַר אֵז. אַחֲרֵיכֶּה הֵינּוּ אֲצִלוֹ בְּחַג הַשְּׁבוּעוֹת וְאָמַר
אֵז תּוֹרָה נִפְלְאָה עַל פְּסוּק וּבְיוֹם הַבְּכוּרִים בְּסִימָן נ"ו הַמִּתְחַלֵּת כִּי יֵשׁ בְּכָל אֶחָד
מִיִּשְׂרָאֵל בְּחִינַת מַלְכוּת. אַחַר שֶׁאָמַר הַתּוֹרָה הַנִּלְוֶה וְשֵׁם מְדַבֵּר מַעֲנֵן בְּחִינַת מַלְכוּת
שֵׁישׁ בְּכָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל וְכוּ' וְיֵשׁ מַלְכוּת בְּאַתְגְּלִיא וּבְאַתְפְּסִיא וְכוּ' וְיֵשׁ אֶחָד
שֶׁאֵף־עַל־פִּי שֶׁבְּאַתְגְּלִיא אֵין לוֹ שׁוֹם מִמְשָׁלָה אֵף־עַל־פִּי כֵן בְּאַתְפְּסִיא וְכוּ'. אַחֲרֵיכֶּה
אָמַר בְּפֶרוּשׁ עַל עֲצָמוֹ לָכֵם נִדְמָה שֶׁאֵין לִי מִמְשָׁלָה כִּי אֵם עֲלִיכֶם, בְּאַמַּת אֵנִי מוֹשֵׁל
אֲפִלוֹ עַל כָּל צְדִיקֵי הַדּוֹר רַק שֶׁהוּא בְּאַתְפְּסִיא:

הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטר שליט"א¹

ביאור סוד חג השבועות

'שכל גדול - ורחמים גדולים'

(ערב שבועות תשס"ט)

זָאב עִם פֶּבֶשׁ וּגּוֹ' כִּי מְלָאָה הָאָרֶץ דַּעָה" -
שִׁיְהִיָּה שְׁלוֹם נִפְלָא בְּעוֹלָם, שִׁיִּכְלוּ לְגוֹר בְּיַחַד
שְׁנֵי הַפְּכִים, מַחְמַת גְּדֹל הַדַּעַת שִׁיְהִיָּה אָז, כִּי
עַל יְדֵי הַדַּעַת נִגְדַל הַשְּׁלוֹם, כִּי נִתְפַטֵּל הַפֶּעַס
וְהָאֲכֹרִיּוּת עַל יְדֵי הַדַּעַת. כִּי פֶעַס וְאֲכֹרִיּוּת
הוּא מְהַעֲדֵר הַדַּעַת, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (קהלת ז) "פֶּעַס
בְּחִיק פְּסִילִים יִנּוּחַ", וְכֵן מִזֶּה שֶׁמִּתְרַבֵּה הַדַּעַת
מִתְרַבֵּה הַרְחֻמְנוּת וְהַשְּׁלוֹם (שם אות ו).

וע"פ דבה"ק הנ"ל יתבאר הענין
בטוטו"ד, דבאותה תורה (באות הקודם אות ו),
דורש רבינו את הפסוק המדבר בנבואה
העתידה על הפלא הגדול של "וְגַר זָאב עִם
בְּבֶשׂ וְנִמְר עִם גְּדִי יִרְבֹּץ" (ישעי' יא, ו). והפלא
הגדול שבנבואת הנביא הוא; כי הרי הזאב
הוא אכזר גדול במיוחד על הכבש, והנמר
הוא אכזר גדול על הגדי. והנביא מתנבא
שלעתיד לבא יגור הזאב עם הכבש, והנמר
והגדי ירבצו יחדיו, וכך יהיה עם עוד בעלי
חיים אשר היום הם אכזרים זה לזה.

והשאלה נשאלת, כיצד יתכן דבר כזה,
שישכנו שני הפכים יחדיו – על זה מסיים

זֶה בְּחִינַת שְׁבוּעוֹת, כִּי שְׁבוּעוֹת הוּא בְּחִינַת
שְׁכָל גְּדוֹל וְגִבּוֹה מְאֹד, שֶׁהוּא חֶסֶד עֲלִיּוֹן
וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים, כִּי גְדֹל הַרְחֻמִּים תְּלוּי בְּגְדֹל
הַדַּעַת. כִּי 'בְּשִׁעַת מִתֵּן תּוֹרָה נִרְאָה לָהֶם כְּזֶקֶן
מְלֵא רַחֲמִים' (מכילתא פרשת בשלח, ופרשת יתרו,
והובא ברש"י פרשת יתרו), וְ'זֶקֶן' הוּא בְּיִשׁוּב
הַדַּעַת, וְזֶה תְּלוּי גְדֹל הַרְחֻמִּים. וְעַל כֵּן שְׁבוּעוֹת
הוּא חֶסֶד עֲלִיּוֹן וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים (תורה נו אות ז)

הנה תורה זו של 'וביום הביכורים'
(ליקוטי מוהר"ן סימן נו), היא תורה של חג
השבועות, והבאנו את לשונו הק' של רבינו:
"שבועות הוא בחינת שכל גדול וגבוה מאוד,
שהוא [כלומר, השכל הזה הוא] חסד עליון
ורחמים גדולים", ע"כ. ויש להבין את
השייכות של 'שכל גדול' ל'חסד עליון
ורחמים גדולים', מה ענין זה לזה, וכי יש
קשר בין 'שכל' ל'חסד ורחמים'.

הביאור: כי עיקר הרחמנות תלוי בדעת

לְפִי הַגְּדֻלַּת הַדַּעַת כֵּן נִתְרַבֵּה הַשְּׁלוֹם, כִּי
שְׁלוֹם תְּלוּי בְּדַעַת, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (ישעי' יא) "וְגַר

שהשי"ת הוא תכלית הטוב, והטוב האמיתי, ומטבע הטוב להיטיב.

ולענין זה מובא סיפור בזוה"ק (זוהר חדש בראשית): היה זה בשמחת נישואין בה השתתפו החבריא הקדושה; רבי שמעון בר יוחאי ורבי יוסי, ואילו רבי חייא רבא, שאף הוא היה בין המשתתפים היה אז ינוקא. בתוך כך פנה רבי יוסי אל רבי שמעון בשאלה: מדוע לא נאמר 'כי טוב' ביום השני של ששת ימי בראשית. אמר לו רבי שמעון: נשאל לינוקא [הרי תינוקות לומדים חומש, הבה ונשאל לתינוק]. קרא לרבי חייא רבא, ואמר לו, אימא לי ברי, אמור נא לי בני, למה לא נאמר 'כי טוב' בשני. וזו היתה תשובתו של הינוקא: כי אין טוב אלא אחד, הטוב היחיד שקיים הוא אחד יחיד ומיוחד, ואילו את השני כבר לא שייך לכנותו טוב.

וברמח"ל הנ"ל מתבאר הענין בהרחבה; כי השי"ת שהוא הטוב האמיתי, ביקש להאציל מטובו לאחרים, לכן העניק לעמו ישראל אמצעים מחוכמים שיוכלו להתדבק בו [שהוא הטוב והתענוג האמיתי], בשיעורים וגבולים נפלאים, כל אחד לפי ערכו, דהיינו ע"י מעשיו הטובים ועובדות דקדושה אשר הוא עושה, שהם האמצעים להדבק בקב"ה. ואכן, כאשר האדם דבק בהשי"ת הרי הוא נהנה מהטוב האמיתי – כי אין טוב אחר זולת השי"ת.

ונוסח נוסף יש בקבלה בכוונת הבריאה - שתכלית הבריאה היתה לגלות מלכותו וגדולתו וכבודו לנבראים, והוא על פי הכתוב (ישעיה מג, ז): "כל הַנְקָרָא בְשְׁמִי וְלִכְבוֹדִי בְּרֵאתִיו וְצַדִּיקוֹ אֶף-עֲשִׂיתִיו", כדיתבאר להלן בעז"ה.

הפסוק: "כִּי מְלֶאכֶה הָאָרֶץ יִדְעָה אֶת ה' בְּמַיִם לַיִם מְכַסִּים" - שתתברר כל כך הדעת וירבו ההשגות אלקות בעולם כמים הרבים המכסים את הים, ועל ידי שתתפשט כל כך דעת בעולם, תחדור הרחמנות אפילו בקרב אותם בעלי חיים שהם האכזרים הגדולים ביותר.

נמצא שכאשר יש דעת אין אכזריות, כי דעת הוא ההיפך מזה. ורבינו מביא פסוק נוסף: "בְּעַס בְּחִיק פְּסִילִים יְנוּחַ" (קהלת ז, ט) - הרי לנו שהעס והאכזריות שייכים לכסילים – אשר הם היפך הדעת, ואילו הבעלי דעת האמיתיים מושללים מן האכזריות.

זוה הביאור והקשר שבדברי רבינו - דייקא משום ששבועות הוא 'שכל גדול ודעת עליון', לכן מושפע ממנו גם 'חסד עליון ורחמים גדולים' – שהיו נראים שהם שני דברים נפרדים, אבל באמת ענין אחד הוא, שדבר פשוט הוא - שכפי גודל הדעת כן גודל הרחמנות.

ומן הראוי להרחיב ביסוד חשוב זה ולבארו היטב.

שתי נוסחאות בקבלה בתכלית כוונת הבריאה: להיטיב לזולתו, ולגלות מלכותו

דהנה בסוד כונת הבריאה, מצאנו בתורת הקבלה שתי נוסחאות מה היא תכלית ומטרת הבריאה.

הנוסח האחד הוא, שתכלית הבריאה היא שהקב"ה, מקור הטוב, חפץ להיטיב מטובו לזולתו. והוא היסוד המובא ברמח"ל

ש"אורייתא שמא דקוב"ה, מאן דאחיד באורייתא אחיד בקוב"ה" - התורה מלאה בשמות הק' ובגילוי השי"ת, וכל מי שמאוחד ודבוק בתורה הק' הרי הוא מאוחד ודבוק בהשי"ת.

ומכאן יש להבין עד כמה יש לעסוק בתורה יומם ולילה, ולהתבטל לדעת התורה הק', לפי שעל ידי זה דבוקים להשי"ת ממש, וכמבואר כמה פעמים בזוה"ק וכן קבלו הראשונים כהרמב"ן ז"ל ועוד, שכל התורה כולה היא שמותיו של השי"ת.

אמר הקב"ה לישראל: מכרתי לכם תורת - נמכרתי עמה

ובמדרש שמות (פרשה לג) מובא נוסח נוסף על הקשר הנשגב של קב"ה עם ישראל באמצעות תורתו הק': "וכי יש לך מקח, שהמוכר נמכר עמה? אמר הקב"ה לישראל, מכרתי לכם תורת, כביכול נמכרתי עמה", ע"כ.

כי כאשר האדם עוסק בתורה הרי הוא רוכש את השי"ת בעצמו כביכול, וגם זוכה להשיג השגות נפלאות ונוראות בהשי"ת המרומזות בשמות הקדושים הגנוזים בין פסוקי התורה הק', ועל ידי זה זוכה להתדבק אל השי"ת בנועם עליון נורא ונשגב אשר אין לו דוגמא במציאות החיים בעולם הזה.

פירוש דרשת חז"ל: "תורה 'חדשה' מאתי תצא"

והנה הכתוב אומר (ישעיה נא, ד): "כי תנָרָה מֵאֲתֵי תִצְאָה", ודרשו חז"ל (ויקרא רב יג, ג) "אמר רבי אבין בר כהנא, אמר הקב"ה, תורה 'חדשה' מאתי תצא", והקשה

שמים שהם אחד

אמנם לאמתו של דבר, שני הנוסחאות גם יחד אחד הוא, ומן הראוי לבאר ענינם, ובתוך הדברים יתבאר בע"ה מעלת גדולת תורתנו הקדושה, ומעלת הזוכים להגות בה תמיד, ולדבוק בה.

כי הרי זה תכלית חג השבועות, לקבל את התורה, לקיים אותה ולעסוק בה תמיד, כאשר תכלית הכונה היא שהתורה תביא את האדם לידי מעשה לקיים רצון ה' ולהיות דבוק בו. ואין לך יום מסוגל לקבלות טובות אלו כמו חג השבועות.

ובספרי החסידות מצאו אות וסימן לזה: "וַיְבִיֹאֵם הַבְּפוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה תִדְּרָשָׁה לָהּ" (במדבר כח, כו) - חג השבועות הוא הזמן הראוי והיא, ודבר בעתו מה טוב להתחדש לפני השי"ת, בקבלת תורתו, בקיום מצוותיו ולהתדבק בו.

'כל הנקרא בשמי' - ישראל, ששם ה' נקרא עליהם

כבר הבאנו את דברי הנביא (ישעיה מג, ז): "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו". מיהו 'כל הנקרא בשמי' - אלו בני ישראל, כמו שאנו אומרים: "ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת". 'לכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו' - בורא כל העולמים ברא את כלל ישראל לכבודו, כלומר, כדי שידעו מגדולתו ויפרסמו את שמו וכבודו יתברך בעולם.

אורייתא שמא דקב"ה - הדבוק בה דבוק בקב"ה

ובזוה"ק נזכר כמה וכמה פעמים

שכינה מדברת מתוך גרונו (סיפור נורא מהבעש"ט)

ויש להסמיך לזה עובדא נוראה מהבעש"ט. מקובל שהבעש"ט לא רצה לרדת לזה העולם עד שיתנו לו ששים גבורים שיגנו עליו מפני הקטרוגים הגדולים, כי הבעל-דבר רצה למנוע בכל כוחו שלא תתפשט ההתעוררות דקדושה של תורת הבעש"ט הקדושה בקרב ישראל.

אכן, ממעשה בעל-דבר, הרי שרובם ככולם של הגבורים היו בתחילה מתנגדים לבעש"ט, רק כשהגיע זמנם שלחם השי"ת לבעש"ט.

מסופר, שאחד מאותם שישים גיבורים שהיו מיועדים לבסוף להתקרב לבעש"ט היה בתחילה מתנגד גדול לבעש"ט, על אף שהיה אדם גדול מאד.

באחד הלילות חלם אותו אדם גדול, שעלה לעולם העליון, וראה איך שהבעש"ט והאר"י הק' יושבים ולומדים זהר הק' בצוותא (ואף נשאר בזכרונו מאמר הזהר אותו למדו). האר"י הק' אמר פשט בדברי הזוהר, ואילו הבעש"ט היה לו ביאור אחר בדברי הזוהר, והתווכחו ביניהם, כאשר כל אחד מוכיח שביאורו הוא האמת. כך נמשך ביניהם הוויכוח בהבנת דברי הזוהר, כל אחד הלך בדרך אחרת ולא הגיעו להכרעה.

הסכימו הצדיקים הקדושים ביניהם לילך לשאול להרשב"י. הרשב"י ביאר את מאמר הזהר כדעת האר"י הק'. אבל הבעש"ט עדיין לא נתרצה וכה אמר לרשב"י: הלא אצלכם היתה השכינה מדברת מתוך גרונוכם, והכל נאמר על ידכם מפי הקב"ה ברוח הקודש,

הבעש"ט, איך יתכן לומר כן, והלא זאת התורה לא תהא מוחלפת ולא תהא תורה אחרת מאת הבורא יתברך שמו, והתורה הקדושה שבידינו שקבלנו מסיני, היא התורה הנצחית לעולמי עד ולנצח נצחים, ואיך יתכן לומר שתצא תורה 'חדשה' מאתו ית'.

ומבאר הבעש"ט, ש'חדשה מאתי' פירושה, שלעתיד לבא יראו חידוש גדול בתורה - שכל התורה כולה מדברת מ'אתי', שהתורה מדברת מבורא עולם. אמנם ילמדו אז את אותה התורה שאנו לומדים היום, אלא שאז תלמד אותנו התורה גלויים נפלאים בגדולת וזיו הדר השי"ת, ואיך גנוזים כל הגילויים הללו בתוך התורה הקדושה שאנו לומדים היום, כי הרי זאת התורה לא תהא מוחלפת לעולם, ובה טמון הכל, שיתגלה לנו לעתיד לבוא.

כלומר שאז נראה שכל התורה מדברת "מאתי", מהשי"ת, וזה יהיה חידוש גדול בהשגת הבורא ית"ש ע"י התורה הקדושה

התורה שמוותיו של הקב"ה - גם התורה שבכתב וגם התורה שבע"פ

והשל"ה הק' כתב, שענין זה שהתורה היא שמוותיו של הקב"ה והתורה מדברת 'מאתו יתברך', שייך בין בתורה שבכתב ובין בתורה שבעל פה, לפי שאצל מקבלי התורה האמיתיים היתה השכינה מדברת מתוך גרונו, כי דברי אלקים חיים שלהם הם דיבורי השכינה הק', ולכן טמונים ספונים בכל דבריהם שמות קדושים וגילויים נפלאים, כידוע ספורים רבים איך היו טמונות השגות נפלאות בדבורי הצדיקים, ולעתים גם בשיחות חולין שלהם.

או אז נהפך אותו חולם החלום מן הקצה אל הקצה, והיה לאחד מהתלמידים הנאמנים והותיקים של הבעש"ט.

השתלשלות התורה - משמותיו של הקב"ה לכ"ב אותיות

ותורה קדושה זו החצובה מעצם חכמתו יתברך שמו, נשתלשלה רבבות אלפי מדרגות, עד שנתקרבה מעט לשכלנו, כדי שנוכל גם אנו לעסוק בתורה.

והוא דבר מבחיל על הרעיון, התורה - עצם חכמתו יתברך, אשר היא בנויה כולה משמותיו של הקב"ה. ו'שם' הכוונה גילוי ופרסום, כמו שכתוב (שמואל ב ח, יג) "וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם" - שנתפרסם שמו. כלומר שכל שם מהשמות הקדושים מגלה גילויים נפלאים בהשי"ת, ומאיר מאור זיו השכינה - שעל ידו אפשר להיות דבוק בהשי"ת לעולם ועד.

ולמעננו התלבשה התורה בכ"ב אותיות ונתחלקה לתיבות ופסוקים ופרשיות, באופן שכל אחד ואחד מישראל בכוחו ללמוד את התורה, ואף להיות דבוק בה, בסוד "יעקב חבל נחלתו", וכדאיתא מהבעש"ט הק' זיע"א, שהחבל הנמשך מאין-סוף, ומי שאוחז בסופו, הרי הוא דבוק לאין סוף ב"ה, כי האוחז במקצת החבל ובסופו כאוחז בראשו, עד כדי כך, שגם תינוקות של בית רבן בכוחם ללמוד את התורה הקדושה, ואפשר להסבירם "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ" בעברי טייטש רגיל, ושאר כל פסוקי התורה הקדושה.

ואם כן הבה ונשאל את הקב"ה כביכול בעצמו, שיאמר לנו הפשט האמיתי בדברי הזהר הקדוש.

השי"ת אמר הביאור בזהר הק' כדברי הבעש"ט הק'.

הלה התעורר משנתו באימה ופחד מהמחזה הנורא אותו זכה לראות, ולמרבת הפלא אף זכר היטב את המאמר עליו נתעורר הויכוח. הוא גמר ואומר לתהות על קנקנו של הבעש"ט, שעד לאותו זמן היה כאמור מתנגד עצום, שלא טרח אפילו לברר ולחקור אחר דרך הבעש"ט, ועתה כאשר נוכח לראות את המחזה הנורא הזה, ואת גדולתו העצומה של הבעש"ט בשמי שמיא, קיבל על עצמו ללכת אל הבעש"ט להתחקות אחריו ולעמוד על טיבו. הוא גמר בדעתו ללכת בזמן סעודה שלישית כשהבעש"ט מאריך באמירת תורה כשעדיין לא הדליקו הנרות, ואז יוכל לעמוד סמוך מאד לבעש"ט לשמוע את אשר ידבר ופניו לא ייראו, וכן עשה.

נכנס אותו יהודי להיכל הבעש"ט הק', ואכן מפני החושך שהשתרר בחדר התקרב מאד אל הבעש"ט בחשכו שהבעש"ט לא ירגיש בו.

והנה בעמדו סמוך להבעש"ט חיל ורעדה אחזתהו כאשר שמע איך שהבעש"ט אומר אותו הזהר שהיה נושא לויכוח בפמליא של מעלה, ואף ביארו כפי ששמע מהקב"ה בעצמו כביכול, ושיניו דא לדא נקשו מהמחזה שראהו עתה בשנית.

תוך כדי כך פנה אליו הבעש"ט ואמר: אתה כבר יודע הפשט...

לנו, כמו שנאמר (ישעי' לה, י): "וּפְדֵנִי ה' יִשְׁבּוֹן וְכָאוּ צִיּוֹן בְּרָגָה וְשִׁמְחַת עוֹלָם עַל-רֵאשִׁים שְׁשׁוֹן וְשִׁמְחָה יִשְׁיִגוּ וְנָסוּ יָגוֹן וְאֲנָחָה".

"ושמחת עולם על ראשם" - כי זו ורק זו היא שמחת עולם אמיתית, שמחה אמיתית ונצחית לעד ולעולמי עולמים, היינו הידיעה והדביקות בהשי"ת היא הששון והשמחה שאין בדוגמתם בבריאה, ושום שמחה אינה שמחת עולם כי אם שמחה זו.

ויש לרמז גם בשני הכתרים הללו את שני הענינים הנ"ל בגדלות חג השבועות בלשון רביה"ק ששבועות הוא 'דעת עליון גבוה', וכן גם 'חסד ורחמים גדולים', כי 'עטרותיהם בראשיהם', היינו כתרים הנ"ל מרמזים למוחין - מכוון לדברי רבינו ששבועות הוא 'שכל עליון ודעת גבוה', וכנגד 'חסד עליון ורחמים גדולים' מרמז 'ונהנים מזיו השכינה' - כי מטבע הטוב שהוא הבורא ית"ש להיטיב מטובו לאחרים, כמאמר הרמח"ל הנ"ל, שהיא ההנאה הגדולה ביותר.

ההכנה הראויה ליו"ט - להדבק לנוסחאות התפילה היקרות של יו"ט

עתה בהתקרב אלינו חג השבועות הקדוש, וכדי שלא תשכח מעמנו עצם היום מקדושת היום, כדאי לזכור את הנוסחאות הפשוטים של התפילות שתקנו לנו אנשי כנסת הגדולה ברוח קדשם כגון, "אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו" - צריך לחרות היטב במוח ובלב שזה עולה

כוונת רבינו "שכל גבוה" ו"רחמים גדולים" - לשתי שיטות המקובלים

ועל פי כל הדברים הללו יוצא לנו ביאור נפלא בדברי רבינו, שכתב כי שבועות הוא גם 'שכל גדול וגבוה מאוד גבוה מעל גבוה' וגם הוא 'חסד עליון ורחמים גדולים' - כיון בזה לשתי הנוסחאות הנ"ל שכתבו המקובלים: שתכלית הבריאה כדי לגלות כבודו, כי התורה הקדושה מגלית את כבודו יתברך [מכוון לדברה"ק 'שכל גבוה גבוה מעל גבוה'].

וכנגד 'חסד עליון ורחמים גדולים' - כי על ידו אנו דבוקים אל השי"ת, וזו היא ההטבה והרחמים הגדולים ביותר שמיטיב השי"ת מטובו לזולתו, לעמו ונחלתו.

והטובה הגדולה שנשפעת לנו ע"י התורה והדבקות אליו ית"ש הוא כמו שאמרו חז"ל שבעולם התחיה יהיה "צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה", כי המוחין דקדושה שזכו להן ע"י עסק התורה בעוה"ז, היא הכתר והעטרה האמיתיים, וכמו שאומרים "דעה חכמה לנפשך והיא כתר לראשך", כי החכמה דקדושה, שהארם זוכה ומתהלך בדבקות והשגה בהשי"ת, זהו כל פארו ותפארתו של האדם והיא עטרתו וכתר לראשו.

סוד שני הכתרים בקבלת התורה ('שכל עליון' ו'רחמים גדולים')

והמה היו גם שני הכתרים שקבלו ישראל בעת קבלת התורה. ואמר ריש לקיש (שבת פח.). עתיד הקב"ה להחזירה

ה"אהבת אותנו ורצית בנו", היה מתעלה עד מאד, ויהי רצון שאכן נזכה להרגיש הרגשה זו באמת.

ועוד אומרים אנו, "ורוממתנו מכל הלשונות, וקדשתנו במצותיך, וקרבתנו מלכנו לעבודתך, ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת" - זה על ידי התורה הק' שהיא שמותיו של הקב"ה, שהקב"ה בעצמו מסרה לנו, לכל אחד ואחד ממש.

על כל אחד ואחד מישראל בלי יוצא מהכלל, כי כל פרט הוא חלק מהכלל, וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין מד.) לגבי עכן "אע"פ שחטא ישראל הוא", כל אחד ואחד מישראל נאמר עליו "אהבת אותנו ורצית בנו", ויזהר האדם לא להיות מושפע מהבעל דבר ושלא יצליח לרמות אותו שאין הכונה אליו ח"ו.

אכן אם יזכה האדם ויחיה עם

מ"א למספר בני ישראל תר"ג. שלום לאהובי בני שיחיה... השם יתברך יזכה אותי ואותו ואת כלנו שנוזפה על כל פנים מעתה להכין עצמנו פראוי על חג השבועות הקדוש הבא עלינו לטובה, לשפף לבנו כמים נזכח פני ה', כמה אנו רחוקים מקדשת שבועות שהוא שכל גדול ודק, ורחמים גדולים ופשוטים, רחמים רבים מאד. אולי יעתר לנו שנוזפה על כל פנים מעתה לשום כל תשוקתנו וכספנו ורצוננו ותקונתנו להתקרב אליו יתברך באמת בכל יום מחדש בכל מקום שהוא. ואיך שעובר על כל אחד, יבקש משם את השם יתברך בכל יום בכל מקום שהוא, כי לית רעותא טבא דאתאבד. ולא נשים זהב כסלנו חס ושלום. כי הפל הכל. ובין שיחיה להאדם ממון בין לאו, בלה ימיו בשוה וכו', והעקר הוא הרצון הטוב. והשם יתברך יזכנו להשמחה של שבועות ונשמח בדברי תורתך ובמצותיך לעולם ועד, כי רק הם חיינו וכו'. דברי אביך נתן מברסלב.

(שם תכו)

הרה"ח ר' אברהם יצחק הלוי כרמל ז"ל

❁ "די מקוה פון שבועות" ❁

כוונת הטבילה וביאור לשון רביז"ל בענין המקוה של חג השבועות

ואח"כ כתב וזה בחי' המקוה של שבועות שהיא בחי' מקוה של שער הנ' כו'. ומשמע להדיא שאין דברים אלו אמורים בסתם טבילת מקוה, ואח"כ כתב, וע"כ המקוה מושיע בכל הצרות כו' והרי הארה זו רק במקוה של שבועות ולא בכל טבילת מקוה.

ג) גם יש להבין, שמביא הפסוק, וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וכו' שמדבר בטהרה שלעתיד לבוא יטהר ה' במים אלו את עמו ישראל מכל טומאותם ויבער את רוח הטומאה מן הארץ, אבל אין הוא ענין לסתם טבילת מקוה, לכאורה.

זאת ועוד, שהרי המקוה אינו מטהר מכל הטומאות שהרי יש שנצרך להם מים חיים לטבילתם, והלשון מכל הטומאות וכן מש"כ, ומכל החטאים כו' אינו אמור אלא במים טהורים הנ"ל שנזכה להם ב"ב.

ד) גם כבר נודע שאין דרכו להוציא המקרא מידי פשוטו, וכאן פי' מקוה ישראל מושיעו כו' לענין טבילת מקוה, והפשט הפשוט בפסוק הוא תקות ישראל שהוא הקב"ה.

ה) מאוד יש להתפלא שמפרש בדבריו "שהמקוה מושיע מכל הצרות, ועל כן מטהר מכל הטומאות", ואח"כ כפל דבריו

במאמר דילן בסעיף ז' כותב רביז"ל כך: וזה בחי' המקוה של שבועות שהוא בחינות מקוה של שער הנ' כו' שהוא בחי' שכל ודעת עליון [ובתחילת הדיבור כתב "שכל גדול וגבוה מאוד"] בחי' חסד עליון ורחמים גדולים. וע"כ המקוה מושיע בכל הצרות כמ"ש מקוה ישראל מושיעו בעת צרה כו' ועל כן המקוה מטהר מכל הטומאות כמ"ש וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וכו' כי אין יסורים בלא עוון וכו' וע"כ המקוה שמושיע מכל הצרות ומכל היסורים הוא מטהר מכל הטומאות ומכל החטאים וכו'.

בדבריו אלו יש כמה קושיות.

א) יש להבין בדבריו את הלשונות שהפליג במעלת האור המאיר בשבועות ובמקוה של שבועות. "שכל גדול" גבוה מאוד בחי' חסד עליון "ורחמים גדולים", וכן בסו"ד שמושיע "מכל הצרות" "ומכל היסורים" מ"כל הטומאות" מ"כל החטאים" מה כוונתו בדיוק לשונותיו אלו שאין דרכו לדבר בררך הפלגה.

ב) גם יש להבין, שהרי מבאר גודל עוצם קדושת המקוה של שבועות וכפי שכ' לעיל מיניה, הרי שאז זוכין לקבל את הארת שבועות כי קודם כתב, כי שבועות הוא בחי' שכל גדול וגבוה כו' ורחמים כו'.

והנה כתר נקרא שער הנ' דבינה לפי שאין הכתר ז"א נעשה כל עצמו רק מגופא דבינה כנודע והנה יש בה ג' שערים והם סוד ה"ח [הכלולים כ"א מעשרה כנודע] עכ"ל.

והנה המקוה הוא בבינה, בחסד שבה כמבואר בכוונות שער העמידה דרוש ו' ל"ו [וביתר ביאור בפע"ח שער הנ"ל פי"ט נ"ז: ועי"ש בהלשם שהגיה מקוה] כביאור ברכת השיבנו אבינו לתורתך, שהוא כנגד בינה מצד החסד שבה שהוא סוד המקוה שבה, והחסד שהוא הנותן קומת המלכות ואיהו קומה דילה בסוד מ"ש בזוה"ק [אחרי ע"ז] אתא חסד כו' מתתא לעילא ואותיות קומה ומקוה שוין [ותשובה היינו בינה עי' לעיל] עכ"ל.

ובפע"ח הלשון [בהגהת הלשם] יכוין אל הבינה מצד החסד שבה בסוד המקוה שבה שהוא החסד שבה כו' עכ"ל.

ומבואר להמעין שסוד המקוה הוא בינה בבחי' החסד שבה, ובשבועות מתגלה הארת השער העליון והגבוה מנ' שערי בינה, שהוא סוד הכתר שעליו נא' וזרקתי עליכם כו'. וענין זה הוא כי סוד אפר פרה אדומה המטהר גם הוא בסוד פ"ר דינין שהם ה' גבורות דמ'נ'צ'פ'ך הנמשכין מה' עילאה שהוא אימא וזהו פרה פ"רה' וכיון דדינין מתערין מינה לכן היא אדמה וכו' כמ"ש אם יהיו חטאיכם כשנים כו' ולכן א'ד'מ'ה גי' חמישים שערי בינה כו' [עי' שער המצוות חקת ל, ל"א ושער מאמרי רשב"י כ' דברים נפלאים, ע"ע לקו"ת חקת פ"ו וספר הליקוטים חקת. נ"ג] ומצד הארה זו [היינו דנ' ש"ב הנמשכין מה' חסדים שבה

ו"ע"כ המקוה שמושיע מכל הצרות כו' הוא מטהר מכל הטומאות ומכל החטאים", והרי דבר פשוט הוא שענין המקוה ודיניו בפשט, רמז, דרוש, סוד, הוא ענין הטהרה והכפרה, ומובן ממילא שכשמטהר ומזכך עצמו ממתיק אחיזת הסט"א והגבורות ויסורים בדלין ממנו, אבל לא שהמקוה מושיע מן הצרות, ולכן מטהר מכל הטומאות, וגם הראיה שהביא מן הגמ' ובשבת נ"ה] כי אין יסורים בלא עוון כו' בוודאי אין תיקון העוון ע"י שירפא היסורים שבו, אלא תיקון היסורים ע"י שישוב מן העוון אשר בידו, שזהו כוונת חו"ל שם והאין מוכיח ומבאר בזה היפך כוונתם.

ולבאר כל זה נצרך לכמה הקדמות שנכתוב כלשון האריז"ל כדי שיובנו הדברים בבירור להמעיינים.

הנה בענין טבילת המקוה של שבועות עי' פע"ח שער חג השבועות פ"א שהוא כדי לקבל תוספות קדושה מבחי' הכתר ועליו נא' וזרקתי עליכם מים טהורים, כי אז המלכות טובלת במקוה העליון שהוא סוד הכתר שער הנ' כו' ואנו ג"כ שושבינא דמטרוניא טובלין עמה ומוליכין כו' בכתר, שער הנ' בסוד וזרקתי עליכם שנגמר תיקון של מקוה העליון עכ"ל.

וביאור ענין זה עי"ש להלן מיני' בבנין כתר דז"א וכתר דנוקבא הנעשין ברגע אחד ע"י חסד שבת"ת ז"א הנחלק לב' חציו עולה למעלה בכתר וחציו יוצא אל האחוריים לצורך המלכות כו' וכשהחסד עולה, אז יורד הכתר של ז"א מלמעלה כו' ונתקן אז בחי' הכתר בז"א ונמצא שהחסד העולה, הוא גורם ירידת הכתר.

שא קל"ז. מש"כ עה"פ עיניך תראנה ירושלים נוה שאנן כו' דהיינו א"א ואח"כ מה שממשיך שם עד מש"כ רחמים דעתיך דעתיקין אינון אקרון רחמים גדולים.

ועיקרון של דברים נתבארו בזה, שענין המקוה הוא בבינה בבחי' חסד שבה, שמשם נמשך ענין התשובה. ומקוה של שבועות הוא משער הנ' דבינה שהוא סוד הכתר הנקר אע"ק ושורשם חד, אלא שגילוי כל נ' ש"ב נגלה רק במקוה דשבועות.

והנה הארת הכתר הכולל נ' ש"ב נעשית ע"י חסד שבת"ת ז"א שכשעולה, אז יורד הכתר כו' והוא הגורם ירידת הכתר ואז המלכות טובלת בו. ונמצא שבנין ותיקון זה נעשה ע"י חסד. וכן הוא במקוה שסודו בבינה מצד החסד שבה שהוא הנותן קומת המלכות וזהו אומרו שהוא "שכל גדול" שביאר קודם בענין הגדלת הדעת שהוא הארת הבינה בנ' שערים שבה כמו שביאר בסס"ז ובסעיף ח' [ושכל בבינה כי השכל הוא הנשמה (ע"י תו' ל"ד) ונשמה בבינה כנודע] "גבוה מאוד" כי הוא העליון והגבוה ממ"ט שערים שבה שאותם לבד השיג משה שנא' ותחסרהו מעט מאלקים. שהוא, חסד עליון שבנינו ע"י ה' חסדים שבבינה שהם "חסד עליון" הכלולים כ"א מ"י כנ"ל (וגם שהארת הכתר בשבועות נעשים ע"י החסדים כנ"ל) "ורחמים גדולים" כי הארה זו נקראת "רחמים גדולים" כמש"כ מזוה"ק ובתורה ק"ה.

ואף מש"כ בענין כתר דהוא רחמים גדולים הארת עתיקא קדישא וכו' אע"ג דהתם מיירי בפשטות בכתר דכלליות עולם

הכלולים כ"א מעשרה כנז' לעיל] היא מטהרת הטמאים ע"י שמזה ממי אפר הפרה [ולעתיד נזכה שיערה עלינו רוח ממרום בסוד וזרתי עליכם מים טהורים באתערותא דלעילא]. והשער הנ' הנ"ל הוא הכולל כל המ"ט והוא כתר עליון שבהם הרי נ' שערי בינה כנז' בתיקון כ"ב [ע"ח שער א"א פי"ג ס"ח, ובעוד כו"כ מקומות מדבר בזה].

והנה בזוה"ק בשלח מח: על הפסוק מה תצעק אלי מפרש, אלי דייקא שהוא הת"ת שאין כח קרי"ס תלוי בזה אלא בעתיקא תליא מילתא עיי"ש והנה ענין עתיקא קדישא גבוה מאוד רישא עילאה על כל עילאין ולכן א"א להנהיג העולם על ידו כי הוא רחוק ממנו תכלית הריחוק ואין לנאצלים ולא לנבראים יחס ודביקות עמו. עכ"ל [בשער מאמרי רשב"י כ"ה] ועיקר שם ע"ק הוא בא"ס המתעלם בגו ג' רישין אלא שגם הג"ר כ"א מהם יקרא ע"ק ע"ש הא"ס המתעלם בתוכם [שם אד"ז נ"ב]. וכתר נקרא ע"ק סתימאה וחכמה עתיקא סתימאה [שם כ"ח] ובינה עתיקא דקיימא לשאלה [שם ו'] ומבואר שבמקום העליון ההוא אין דינין וגבורות כלל ואין מעשי התחתונים פועלים בו כלל ולכן אע"פ שבהנהגה הקשורה ומתייחסת לזה העולם לא היו יכולים לעבור בים מחמת הקטרוג דהללו עובדי עבו"ז כמבואר בדברי חז"ל אבל בהמשכת הארת עתיקא שהיא גבוהה ועליונה, נבקע הים.

ועי' תורה ק"ה בענין רחמים פשוטים דז"א ורחמים גדולים דעתיקא סתימאה, כמ"ש וברחמים גדולים אקבצך, ועי' זוה"ק

נזכה כולנו לטהרנו ע"י שישפיע עלינו מן השמים הארה זו בחי' וזרקתי עליכם מים טהורים כו'.

והנה עניני הטומאות והחטאים חד הם והמקוה בכוחו לטהר מהם ואפי' גוי שמקורו מן עובדי ע"ז ומסטרא דמותא, אינו נקרא יהודי עד שיטבול. וכן מצינו למשומד שכשיחזור בתשובה צריך לטבול כי הטבילה הלק מן התשובה ומטהרת הנפש ממה שנדבק בה מחטאי האדם. ולכן גם המשילו מי ששב בפיו ובלבו לא שב לטובל ושרץ בידו [תענית ט"ז] [ועי' רמב"ם סוף מקוואות מש"כ בזה].

והנה בשבועות כשמאיר הארת הכתר, ולכן נראה אז כזקן מלא רחמים. כמבואר בפע"ח [שער כ"א פ"א שער חג השבועות] "ואמנם בהיותו למעלה באריך אנפין אז נקרא ז"א זקן וכן צריכים אנו להמשיך בכתר שלו מא"א ואז יהיה זקן ממש" עכ"ל. וגמר תיקון זה נעשה במקוה של שבועות. שאז הוא בסוד וזרקתי עליכם כי הארתו אז מהארת הכתר שהארה זו למעלה מהנהגת העולם וחוקיו וע"ז המקוה כוונתו במש"כ "וע"כ המקוה מושיע בכל הצרות כמ"ש מקוה ישראל כו' "שהרי המשך וכ' שהוא "חסד עליון", ועוד כתב "וע"כ המקוה מטהר מכל הטומאות כמ"ש וזרקתי עליכם מים טהורים כו'. והרי מקוה אינו מטהר מכל הטומאות וכן אין מקוה שווה להארת "וזרקתי עליכם וכו'" כמו שהקשינו לעיל ומוכח להדיא שבוודאי כוונתו להארת המקוה של שבועות שמאיר בו אז הארת וזרקתי, כמ"ש בפע"ח שהבאנו בראש דברינו שהארה זו בשלימות תושיע מכל הצרות ומכל היסורים. כמ"ש בירמי' מקוה

האצילות ואנן עסקינן בכתר דז"א וכו' מ"מ בכל בחי' כתר של אותו עולם מאיר מעין זו ההארה.

והחילוק בין הארת המקוה לבין ענין אפר פרה וכיוצ"ב. לעתיד שיתער באתערותא דלעילא וזרקתי עליכם כו' וטהרתם מכל טומאותיכם - מכל הטומאות ומכל החטאים - הוא מחמת ההארה הגבוהה הנשפעת בהם שע"כ הם למעלה מהנהגת העולם וע"כ גם מה שנחשב בזה לטומאה וחטא ועוון ע"י הארה זו מתבטל. וגם בדיני ומשפטי התורה מצינו חילוק גדול ביניהם כי כ' הרמב"ם בפ"א ממקוואות ה"ח כל הטובל צריך להכחין לטבילה ואם לא נתכוין עלתה לו טבילה לחולין כו' אבל לתרומה וקדשים כו' ועד שתטבול בכוונה ומשנה היא בחגיגה ח: [ועי' פ"ב דחולין מחלוקת רב ושמואל אי גם לחולין לא מהני והרמב"ם פסק כרב] ואילו גבי פרה אדומה תנן בפרה פ"ב סוף משנה ב' וכ"ה ברמב"ם פ"י מפרה אדומה ה"ז "המזה צריך לכוין ולהזות כו', אבל זה שמזין עליו אינו צריך כוונה אלא מזין על האדם לדעתו ושלא לדעתו עכ"ל.

ופירוש הדברים שבמקוה צריך האדם לטהר עצמו וכמ"ש פ"ב ממקוואות הי"ב והדבר תלוי בכוונת הלב, ולפיכך אמרו חכמים טבל ולא הוחזק כאילו לא טבל" עכ"ל, אמנם יש ממיני הטומאות שאין האדם יכול ליטהר מהם אם לא ע"י הארה עליונה כגון טומאת מת וכדי לטהר את עמו ישראל המשך לנו ברוב חסדיו הארה זו ע"י אפר פרה אדומה ולכן אז גם אם מזין עליו שלא לדעתו נטהר, ולעתיד לבוא

המקוה מושיע בכל הצרות כמ"ש כו" כי לעיל ביארנו שאזי הוא הגדלת הדעת הארת נש"ב שאפי' שבדין ומשפט אין מגיע ישועה, מ"מ ע"י הארת עתיקא אפשר להמשיך ישועה כמ"ש לעיל וזהו פירוש דבריו, "ועל כן המקוה [היינו הנ"ז לעיל מיני'] מושיע", היינו כיון שהארתו משם, ע"כ מושיע מכל הצרות. "וע"כ המקוה מטהר מכל הטומאות כמ"ש וזרקתי", כי מדבר במקוה של שער הנ' שמאיר בו הארת וזרקתי עליכם מים טהורים שבהם נא' וטהרתם מכל טומאותיכם, וע"כ המקוה הנ"ל מאיר בו שמטהר מכל הטומאות.

ומש"כ להלן מיני' "כי אין יסורים בלא עוון וכו' וע"כ המקוה שמושיע מכל הצרות ומכל היסורים, הוא מטהר מכל הטומאות ומכל החטאים" והקשינו לעיל שהרי זה שמטהר ומכפר זה גורם שיושיע מכל הצרות ולא להיפך. אמנם פירוש הדברים, שהרי גם בגמ' יומא פ"ה שדרש ר"ע אשריכם ישראל כו' ומביא הפסוק מקוה ישראל כו' והרי בפסוק לא כתוב מקוה ישראל מכפר עוונותיהן או מטהר ישראל רק מבואר בפסוק שמושיע בעת צרה ולפמ"ש לעיל שפתותיהם ברור מללו שהכוונה על הארת המקוה הגבוהה, שבכוחו להמתיק הדינין והגבורות והטומאות והחטאים גם אחרי שנשתלשל מהם קטרוג ודין ונהפכו ע"י משפטי ה' לצרות ויסורים, וכמ"ש לעיל מהזוה"ק עה"פ מה תצעק אלי שאזי לא מועיל צעקה ותפילה רק הארת עתיקא שבי' תליא מילתא, והאיך מושיע, ע"י שממשיך הארה עליונה של טהרה וכפרה באתעדל"ע ומבטל כל אחיזת הרע בשורשו ומושיעו בעת צרה, וזהו פירוש דבריו הק', ועל כן

ישראל ב' פעמים א. ירמי' י"ד, אחר שאמר אם עווינו ענו בנו כו' לך חטאנו מקוה ישראל מושיעו בעת צרה. ב. ירמי' י"ז, מקוה ישראל ה' כל עוזביך יבשו כו' כי עזבו מקור מים חיים את ה', רפאנו ה' וארפא הושיענו וכו'. והנה מצינו ביומא פ"ה: אר"ע אשריכם ישראל לפני מי אתם מטהרין ומי מטהר אתכם אביכם שבשמים שנא' וזרקתי עליכם מים טהורים, ואומר מקוה ישראל [ה'] מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר אה ישראל [ומה שיש לדייק בזה אכ"מ להאריך] ונמצא שדרש רבי עקיבא [ועי"ש במפרשים] כיון שהוציא הכתוב כלשון מקוה לרמז בא על טהרתן של ישראל שהיא כמקוה. ולכן המקוה העליונה שמאיר בה אור וזרקתי עליכם מים טהורים, הוא מושיע "מכל הצרות" כמ"ש מושיעו בעת צרה. "ומכל היסורים" כמ"ש בירמי' י"ז מקוה ישראל כו' רפאנו ה' וארפא. והוא מטהר "מכל הטומאות" כמ"ש וטהרתם מכל טומאותיכם "ומכל החטאים" כמ"ש ומכל גילוליכם אטהר אתכם. ובוזה יתיישבו קושיות א' ב' ג' ד', וזהו תקוות ישראל שאחר שהתוודו כמ"ש שם בפסוק אם עווינו כו' כי רבו כו' מקוה ישראל כו' שאחרי שהתוודו תקוותם בה', כמקוה שהטובל בו מטהרו השי"ת, וכבר כתבנו שהבינה, משם נמשך הארת התשובה כמ"ש ולבבו יבין, ושב ורפא לו וזהו ענין המקוה שממשיך הארת הבינה היינו הרהורי תשובה וטהרה והוא מעין מה שיהיה לעתיד לבא שיתגלה בשלמות בחי' וזרקתי כו' וטהרתם מכל וכו'.

ונם מה שהקשינו שמשמע טעם הטהרה כיון שמושיע בכל הצרות יש לפרש דבריו ע"פ כל מש"כ לעיל במש"כ "וע"כ

כב עיינות ותהומות ❧ "די מקוה פון שבועות"

ובמה שכ', יתבאר מה שכ' ר"נ מטולטשין זצ"ל משמי" דמוהרנ"ת בהקדמת ליקו"ה בענין המקוה שע"י טבילת מקוה יש תקוה שיתקן הכל, כי ימשך טהרה והרהורי תשובה הנמשכין מהארת הבינה וזה תקוותנו, שנזכה במהרה שיערה עלינו רוח טהרה ממרום ואזי יקויים זרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גילולייכם אטהר אתכם, אמן.

המקוה שמושיע מכל הצרות ומכל היסורים", היינו המקוה העליון הזה שדיברנו בו, בעתיקא תליא מילתא שמושיעו בעת צרה, גם אחר שנהפכו ע"י משפטי ה' לצרות כנ"ל, "הוא מטהר מכל הטומאות ומכל החטאים", הוא דייקא שמאיר בו הארת הכתר, עתיקא הנבנית מנש"ב כנ"ל, הוא זה שמאיר בו הארת וזרקתי שמטהרים מכל הטומאות ומכל החטאים.

המקוה של שבועות הוא בחינת המקוה של שער הנו"ן אשר הוא מטהר אותנו מכל הטומאות ומושיע מכל הצרות, וזוכין לזה בשלימות על ידי הצדיק האמת שגילה זאת בעולם:

(רבי אפרים ב"ר נפתלי וויינבערג מקרימינטשאק ע"ה)

הרה"ח ר' דוד שפירא שליט"א
בני ברק

✻ "הקדושה הנסתרת" ✻

ביאור מלוקט מדברי רבותינו ומוהרנ"ת בענין חיות השם יתברך הנסתרת
במקומות הנמוכים

לשון רביז"ל:

שנעשה מאיסור היתר כנ"ל 'עבר ושנה
נעשה לו כהיתר'.

וכן בתורה י"ב שבחלק ב':

ואפילו בעבירות ודברים רעים חס ושלום,
ששם אין כבודו יתברך, בבחינת (ישעיהו מב,
ח; שם מח, יא) "וכבודי לאחר לא אתן", שיש
גבול להכבוד שלא יתפשט לשם, ואף על
פי ש'מלוא כל הארץ כבודו', עם כל זה יש
גבול כשמגיע למקומות הנ"ל שלא יצא
לשם, בבחינת 'וכבודי לאחר לא אתן' כנ"ל.
ויש גבול לכל כבוד וכבוד שמלובש בכל
מאמר ומאמר מעשרה מאמרות כנ"ל שלא
יתפשט למקומות החיצונים כנ"ל.

אבל דע, כי אף על פי כן בודאי גם הם
מקבלים חיות ממנו יתברך, ואפילו מקומות
המטונפים או בתי עבודה זרה צריכין גם כן
לקבל חיות ממנו יתברך.

ובתורה ל"ג:

נמצא אפילו במדור הקליפות, היינו ב'ימי
רע', שהם מידות רעות ולשונות עכו"ם, [גם]
שם יכולין למצוא אותיות התורה.

כי בודאי אין שום דבר שלא יהיה בו
חיות השם יתברך, כי בלעדי חיותו לא היה
לו קיום כלל, ועל כן בוודאי בכל הדברים
ובכל המעשים ובכל המחשבות מלובש שם
השם יתברך כביכול. ואפילו אם חס ושלום
עושין דבר עבירה, שהוא שלא כרצון השם
יתברך, עם כל זה בודאי יש שם חיות השם
יתברך, אך שהוא בהעלם ובצמצום גדול.

והתורה היא החיות של כל דבר. נמצא
שבכל הדברים ובכל המחשבות, אפילו
מחשבה דיבור ומעשה של עבירה חס
ושלום, יש שם גם כן התלבשות התורה,
אך שהוא בהעלם ובצמצום גדול, בבחינת
הסתרות. כי 'עבר ושנה נעשה לו כהיתר',
כמו שאמרו רז"ל (יומא פו ב), דהיינו שעל
ידי העבירות הוא מהפך דברי אלקים
חיים, ועושה צירופים אחרים בתורה עד
שנעשה מאיסור היתר, כמו שכתוב (ישעיהו
ה, ט) "הוי האומרים לרע טוב ולטוב רע
וכו'". נמצא שאפילו בתוך העבירות מלובש
שם חיות השם יתברך, דהיינו אותיות
התורה, רק שהוא בהעלם. דהיינו שמחמת
העבירות הפך הצירופים של התורה עד

”הקדושה הנסתרת” ❧ עיינות ותהומות ❧ כד

יתברך, בבחינת 'וכבודי לאחר לא אתן', רק צריכים שם לחפש ולבקש 'איה מקום כבודו וכו' וכו'ל. ורק על ידי זה יעלה בתכלית העלייה וכו'ל.

דברים דומה נמצאים בשם הבעל שם טוב, כמו שמובא ב'דגל מחנה אפרים' פרשת כי תצא על פסוק כי יקרא קן צפור:

'בדרך', היינו על דרך ששמעתי מא"ז זללה"ה (הבעל שם טוב), שהשכינה היא מעילא לתתא עד סוף כל המדריגות, וזהו סוד "ואתה מחיה את כולם" (נחמיה ט, ו), שאפילו כשאדם עושה עבירה חס ושלום אזי גם כן השכינה מתלבשת בו, כי בלא היא לא היה בו כח לעשות זאת ולהניע בשום אבר, כי היא המחיה אותו ונותן בו כח וחיות. וזהו כביכול גלות השכינה.¹⁷

ולכאורה כן משמע מדברי התיקוני זוהר
תיקון ס"ט, דף ק"ח ב':

באלין קליפין מתלבש קודשא בריך הוא
ושכינתיה, לקיימא בשכינתיה (תהלים קג, יט)
”ומלכותו בכל משלה”, ולקיימא ביה (תהלים
מו, ח) ”כי מלך על כל הארץ אלקים”.

בספר 'פרדס רמונים', שער ט"ז פרק
ז', אף שאינו מזכיר שם עניין 'עבירות'
בפירושו, אבל הוא מבאר באריכות איך

וכדברי מוהרנ"ת בליקוטי הלכות,
הלכות גביית חוב מן היתומים, הלכה ג'
אות ג', שמי שמצליח לחפש את השי"ת
גם כאשר הוא נופל לדיוטא התחתונה, הוא
יכול לזכות למעלה עליונה:

וגם אפילו כשנופלים חס ושלום לדברים
רעים לגמרי, גם שם אם יזכה לחוס על
נפשו ויקיים ככל המבואר במאמר הנ"ל
לבקש ולחפש אחר כבודו יתברך, אז יזכה
לתכלית העלייה, לבחינת 'איה', שעל ידי זה
נתכפרין ונתתקנין כל העוונות בבחינת
(בראשית כב, ז) 'ואיה השה לעולה', כמו
שמבואר במאמר הנ"ל.

ובהלכות תחומין, הלכה ו', אות ה', כתב
מוהרנ"ת:

ועיקר ההתחזקות הוא שידע חסרון דעת
האנושי, שבאמת אין לנו שום שכל כלל
כמו שכתוב (משלי ל, ב) "כי בער אנכי מאיש
וכו'". ואנו מחויבים להשליך ולבטל שכלנו
לגמרי, רק להאמין בדברי הצדיקי אמת
שבאמת יש חיות אלהות בכל המקומות
הרחוקים מאוד מאוד, אפילו במקומות
המטונפים וכו' שנאמר עליהם (ישעיהו מב, ח;
מח, יא) "וכבודי לאחר לא אתן". רק שאי
אפשר בשום שכל אנושי למצוא שם כבוד
אלהותו יתברך מאחר ששם פנוי מאלהותו

יח וראה גם מש"כ בפרשת אמור על "אלה המצוות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", וכן בס' 'כתונת
פסים' פרשת בהעלותך בענין זדונות נעשה כזכיות, וגם בס' 'מאור עינים' פרשת בראשית ופרשת וירא נמצא
דברים כעין זה. וגם ב'עבודת ישראל' על אבות פרק ה'. ועוד.

שהקדושה מתלבשת גם בתוך הקליפות, והוא מביא מקורות מדברי הזוהר, ובין דבריו הוא כותב:

וכן השכינה ב' ניצוצות של ה' ספירות מתפשטת להתלבש ב' קליפות להכניעם ולהשפילם, לקיים מה שנאמר (תהלים קג, יט) "ומלכותו בכל משלה". והעניין שאם היו הקליפות נמצאות בזולת הקדושה בתוכם א"כ חוייב שכבר ימצא מקום שנאמר עליו אין זה במציאות האלהות ח"ו, וזה אי אפשר מפני שהוא מחייה את כולם, ואין לכל המציאות שבעולם מציאות וקיום זולתו, כדפירשנו בשער 'סדר עמידתן' (שער ו') פרק ח'. ולכן חוייב התלבשות הקדושה בהקליפות ולא שיומשך מזה תועלת אל הקליפה אלא אדרבה לרע לו כדפירשית. ט

אך יש מי שחולק על הנחה זו, ומבסס את דבריו על דברי הזוהר הקדוש ועל דברי רבינו האר"י.

ראה 'לשם שבו ואחלמה', ספר הדע"ה, ח"א דרוש ה' סימן ז' אות ד', שכתב דברים חריפים:

ובזוהר הקדוש, פרשת פקודי, רכ"ז סע"א, דכל חול לאו איהו בסטרא דקדושה כלל. חול איהו מסטרא אחרא מסאבא, ועל דא הבדלה בין קודש לחול בגין דבעינן לאפרשא בין קודש לחול, ורזא דקרא הכי הוא, ולהבדיל בין הקודש ובין החול ובין הטמא ובין הטהור.

ובזוהר הקדוש, פרשת בהר, ק"י סע"א "ומאן דקריב לקב"ה מה דאפריש, כמאן דקריב מסאבו דנדה לבעלה. והאי איהו רזא (ויקרא יח, יט) 'ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה כו', קירוב דכל עריין שקלין לעבודה זרה, דכל סטרין אחרנין עליהו אתמר (בראשית י, לב) 'מאלה נפרדו איי הגוים כו'". ואמרו שם עוד "וקב"ה אפריש לון משמיה כגון דאפריש חשך מאור, הדא הוא דכתיב (בראשית א, ד) 'ויבדל אלהים בין האור ובין החשך', ע"ש.

והרי לנו גודל האיסור לייחס או לשתף (ר"ל להתערב במחשבה וכוונה או בדיבור ואמירה) איזה קדושה בכל דבר של חול, ומכל שכן בכל דבר טמא ח"ו. ואפילו אם אין הכוונה לאיזה עבודה ח"ו, אלא רק שחושב בדעתו ושכלו שיש שם איזה קדושה מלובש בה, הנהו הוא מאביזרא דעבודה זרה רח"ל. והגם דכל מציאות הקליפה והרע וקיומו הנה הוא [לא בא] לעולם אלא רק ע"י שיש לו איזה אחיזה ושורש נעלם במדרגה התחתונה דהקדושה, דאל"כ לא היה לו שום קיום כלל ולא היה נעשה מציאותו כלל, והוא בסוד הכתוב (נחמיה ט, ו) "ואתה מחיה את כולם", וכנודע. אמנם כל זה הנה הוא רק כמו שכתב האר"י"ל בשער המלכים (עץ חיים שער י"א) פ"י "כי בעשר ספירות של הקדושה החיות שלהם (שהוא שורש מציאותם אשר באין סוף ית"ש) נבלע בתוכם. אבל בקליפה אין החיות נבלע בתוכם, כי אין קודש מתערב בחול, אך עומד על ראשם ומשם מאיר להם", עכ"ל ע"ש. והוא מזוהר הקדוש, יתרו, דף ס"ט ע"א, "דהא

והרי לב' הדעות נמצאים מקורות נאמנים,
וא"כ איך אפשר ליישב הדברים?

באמת בעל התניא מחלק בין הדברים
בספרו 'ליקוטי תורה' מבעל התניא, דרושים
לראש השנה, ד"ה להבין ענין הפסוק מי
אל כמוך, אות ד', עיי"ש. וראה דבריו
ב'אגרת הקדש', סימן כ"ה, בבאיור דברי
'צוואת הבעש"ט'. גם בעל ה'לשם' מתייחס
לדברי התקוני זוהר הנ"ל ספר הדע"ה, חלק
א', דרוש ו', סימן ד', אות י', עיי"ש.

אבל ע"פ דברי רבינו וביאורי מוהרנ"ת ניתן
ליישב את הדברים בשופי:

הנה בליקוטי מוהר"ן ח"ב סי' י"ב,
מבואר גם שיש חילוק בין "כבוד ה'", שאינו
מגיע לקליפות, לבין "חיות", שחייבים
אפילו הקליפות לקבל ממנו יתברך (כאשר
כתב גם ה'לשם' כנ"ל), כפי שכתב שם רבינו
בהמשך דבריו, שבאמת יש כאן קושיא
עצומה, וד"ל:

כי מבחינת הכבוד והמאמרות המתגלים
אי אפשר להם לקבל חיות משם, בבחינת:
'וכבודי לאחר לא אתן' כנ"ל, רק מהמאמר
סתום, שהוא נסתר בתכלית ההסתרה, משם
מקבלין חיות. ודבר זה אי אפשר להבין, ואסור
להרהר בזה כלל.

אבל מתוך דברי מוהרנ"ת בליקוטי
הלכות, הלכות פורים הלכה ד' (המבוסס על

בסטרא אחרא אית נהירו דקיק חד דנהיר
סחרינה, כד"א (יחזקאל א, ד; שם, כו) 'ונגה לו
סביב'. עוד בזהר פקודי, רכ"ז סע"א, "אע"ג
דפרישו אית לקודש מן החול, חולקא חדא
אית ליה בקדושה מסטרא דשמ[א]לא", ר"ל
מצד הגבורות... והרי נתבאר לנו עכ"פ חומר
האיסור לומר ולחשוב שמלובש איזה קדושה
ח"ו בכל דבר של חול, ומכש"כ באיזה טומאה
ורע ח"ו, כי הוא מאביזרא דעבודה זרה. ואפילו
אם אינו מכוון בזה לאיזה עבודה (שהוא עבודה
זרה ממש), אלא רק שאומר או מחשב כן בלבו
הוא ג"כ מאביזרא דעבודה זרה, וכנ"ל מזהר
הקדוש פ' בהר, דף ק"י ע"א, שאמר "ומאן
דקריב לקב"ה מזה דאפריש כמאן דקריב
מסאבו דנדה לבעלה כו' קירוב דכל עריין
שקילין לעבודה זרה. ודי בזה להיישיר
המחשבות וליישר הרעיונות. וזכור כל הדברים
הללו וקח אותם בלבך.

וראה גם מש"כ ב'תניא', פכ"ב:

והנה רצון העליון בבחינת 'פנים' הוא
מקור החיים המחיה את כל העולמות. ולפי
שאינו שורה כלל על הסטרא אחרא, וגם
בחינת אחוריים של רצון העליון אינו מלובש
בתוכה ממש, אלא מקיף עליה מלמעלה, לכך
היא מקום המיתה והטומאה, ה' ישמרנו. כי
מעט מזער אור וחיות שיונקת ומקבלת לתוכה
מבחינת אחוריים דקדושה שלמעלה הוא
בבחינת גלות ממש בתוכה, בסוד גלות
השכינה הנ"ל.²

כ הרי לכאורה כוונתו כמו שכתב ה'לשם' בשם 'עץ חיים': "אבל בקליפה אין החיות נבלע בתוכם, כי
אין קודש מתערב בחול, אך עומד על ראשם ומשם מאיר להם".

ליקוטי מוהר"ן ח"א סימן ל"ג וח"ב סימן י"ב
שהזכרנו לעיל) מתיישב הכל כמין חומר,
בשני שלבים.

בשלב ראשון מחלק מוהר"ן בין שני סוגי
קליפות ועבירות, וז"ל שם באות א':

כי "את זה לעומת זה עשה אלהים"
(קהלת ז, יד). וכמו שבקדושה יש שני מיני
אהבות, אהבה שבימים, ושם יש בחינת ימי
טוב וימי רע, (כמבואר במאמר הנ"ל [ליקוטי
מוהר"ן ח"א סי' ל"ג]), ויש אהבה שבדעת
למעלה מהמוח ומהמידות, ושם הוא בחינת
כולו טוב, כי הוא בחינת אורייתא דעתיקא
סתימאה דעתידא לאתגליא לעתיד לבא,
שהוא בחינת כולו טוב, ושם הוא למעלה
מהמידות למעלה מהשכל, כי אי אפשר
לנו להשיג בשכלנו אור האהבה הזאת
שבדעת כנ"ל.

כמו כן "את זה לעומת זה" בסטרא אחרא
יש שני בחינות, יש בחינת קליפות וסטרא
אחרא שהם בבחינת ימים, בחינת ימי רע
והם כנגד ימי טוב, ושם יש כמה ניצוצות
מהימים והמידות שנפלו כידוע. ויש עוד בחינת
סטרא אחרא שהוא כולו רע ואין שם שום
טוב, ואין שם שום דעת כלל, היינו שהם

כסילות ורע גמור, ואין שם שום טוב ושום
שכל ושום ניצוץ של הקדושה. ועל כן כל
מעשיהם הם בלי שום שכל וטעם אפילו
של טעות. כי בבחינת הקליפה של הימים
והמידות יכולין למצוא שם כמה ניצוצות
דקדושה כנ"ל. ועל כן יש שם איזה טעם וענין
אף על פי שהוא בטעות, כי הם מהפכים
דברי אלהים חיים מחמת ריבוי הרע. אף
על פי כן, על כל פנים יש שם איזה טעם
של טעות ושקר.

אבל בבחינת הקליפה השניה, שם אין
שום ניצוץ ואין שם שום טעם, כי אין שם
שום שכל ושום ניצוץ. והוא שורש הסטרא
אחרא והקליפה, כי כל הסטרא אחרא מקבלין
משם... כי זה בחינת הקליפה השניה הנ"ל,
שהוא כולו רע ואין שם שום שכל ושום
ניצוץ דקדושה כנ"ל, וכמובא בכתבים^{כא}
שהעבודה זרה אין בה שום ניצוץ דקדושה,
והוא בחינת צואה ממש שהוא מותרות גמור
שאינן בו שום טוב, בחינת (ישעיהו לו, כב)
"צא תאמר לו", וכמובא^{כב}... וכשנפול לשם
חס ושלוש אזי אין סומך בידו חס ושלוש,
מאחר שאין שם שום ניצוץ דקדושה כנ"ל...
ומי שנפול לשם חס ושלוש קשה לו לצאת
משם, כי אין סומך בידו מאחר שאין שם
שום ניצוץ ושום טוב כלל.

כא בספר 'טעמי המצות', פרשת יתרו: "אזהרת עבודה זרה, לא יהיה לך אלהים אחרים. מצאתי כתוב
בדברי החברים ענין עבודה זרה. הנה כח עבודה זרה במקום שאין בו חיות כלל, כי אע"פ שנפלו רפ"ח
ניצוצין בעמקי הקליפה, בבחינת העבודה זרה אין שם כלל מן הניצוצות לחיות, וע"כ נקרא זבחי מתים ועל
כן נקרא צואה... ולכן המורה בעבודה זרה כאילו כופר בכל התורה, כי זאת הטומאה היותר חזקה וקשה
בלי שום קדושה מעורב בתוכו".

כב 'עץ חיים', שער ל"ב, פרק ה'.

"הקדושה הנסתרת" ❧ עיינות ותהומות ❧ כח

רק הצדיק הגדול ביותר יכול להשיג ולגלות את זה, וזה לשון מוהרנ"ת באות ב':

אבל באמת לאמיתו גם זאת הקליפה השנייה שהוא כולו רע ואין שם שום טוב, אף על פי כן בודאי היא מקבלת חיות מהשם יתברך ברוך הוא כביכול, כי בלעדו לא היה לה שום חיות, ובהכרח שהיא גם כן מקבלת חיות מאתו יתברך, כי הוא יתברך מחיה את כולם.²² אך מבואר על פי דברי רבינו הקדוש ז"ל בכמה מקומות, ובפרט במאמר 'ואיה השה לעלה' (בלקוטי תנינא בסימן י"ב), שתוקף הקליפות והסטרא אחרא מקבלין

ועל פי הנ"ל כבר היה אפשר ליישב הכל, ולומר שאין שום סתירה בין דברי מקורותיו של ה'לשם' לדברי רבינו והבעל שם טוב, כי ה'לשם' עוסק בסוג השני של עבירות שבאמת אין שם שום טוב ושום קדושה, אבל דברי הבעל שם טוב סובבים על סוג הראשון של עבירות שנמצאו שם כמה ניצוצות של קדושה.

אבל מוהרנ"ת אינו מסתפק בזה, ומפרש מה שהבאנו מדברי הבעל שם טוב גם על סוג השני של עבירות, והוא על פי דברי רבינו בליקוטי מוהר"ן ח"ב סי' י"ב. אמנם

כג ונראה שעניין זה הוא מה שמרומז בספר 'נפש החיים', שער ג' פרק ו': "והנה כל יסודי תורה הקדושה בכל האזהרות והמצוות כולם, עשה ולא תעשה, כולם הולכים על פי זאת הבחינה, שמצד השגתנו שודאי יש חילוק ושינוי מקומות, שבמקומות הטהורים מותרים וגם חייבים אנחנו לדבר או להרהר דברי תורה, ובמקומות המטונפים נאסרנו בהם אף ההרהור דברי תורה. וכן כל עניני וסדרי חיוב הנהגותינו שנצטוינו מפיו בתורה הקדושה, ובלתי זאת הבחינה שמצדנו אין מקום לתורה ומצות כלל. ואף שבאמת שמצדו ית' המשיג עצמותו הוא מלא את כל בהשוואה גמורה בלא שום חציצה ולא שום חילוק ושינוי מקומות כלל, רק הכל אחדות פשוט כקודם הבריאה ממש. אבל אין אנחנו יכולים, וגם לא הורשינו, ליכנס כלל להתבונן בינה בזה הענין הנורא, לידע ולהשיג איך אדון יחיד ב"ה מלא את כל, וכל המקומות באחדותו פשוט ושינוי גמור. חלילה וחלילה. וכמו שכתב הרוקח ז"ל בשורש קדושת היחוד, זה לשונו הקדוש, 'במפלא ממך אל תחקור כו' (בן סירא, הובא בחגיגה יג, א). זה שכתוב בריש ברייתא דספר יצירה השב היוצר על מכונו הוא היוצר כל כו'. ובברייתא אחרת 'ואם רץ לבך שוב למקום', שלכך נאמר (יחזקאל א, יד) 'והחיות רצוא ושוב'. פירוש, כשתחשוב בלבך על בורא עולם מה הוא ואיך חנייתו בכל מקום ומעשיו, 'בלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר, הסר המחשבה מלבך, ואם רץ לבך' (ע"פ ספר יצירה פרק א' משנה ד') למחשבה זאת חושה ומהר ואל תהרהר, ושוב ליחוד מקומו של עולם לעבודתו וליראתו וכו', ועל דבר זה נכרת ברית שלא לחשוב באלהותו, שאין כל החכמים יכולין לידע, עכ"ל (של הרוקח), ועיין שם באורך. וכל צבאות המוני מעלה שואלין איה מקו"ם כבודו, שאין יכולין להשיג מהות ענין בחינת מקומו של עולם הנ"ל. והוא מאמרם ז"ל בפ' אין דורשין (יג ב) דמדאמרי 'ברוך כבוד ה' ממקומו, מכלל דמקומו ליכא דידע ליה. ומשה רבינו ע"ה בקשה נפשו להשיג הענין כאמרו (שמות לג, יח) 'הראני נא את כבודך', היינו בחינת מקום כבודו הנ"ל, ולא ניתן לו. ורק הוא לבדו ית' המשיג עצמותו, הוא היודע עצמות מהות זה הענין המופלא ומכוסה, והנסתרות לה' אלהינו, ואנחנו אין רשאים להתבונן אלא במה שהורשינו, והנגלות לנו להשגתינו".

כּי 'עמקי הקליפות', היינו הקליפה השניה הנ"ל, בחינת עבודה זרה וחוקות העובדי כוכבים, הם מקבלין חיותם מבחינת ההסתרה וההעלמה של האהבה שבדעת שהיא נסתרת ונעלמת בתכלית ההעלם, ומשם הם מקבלין חיות כנ"ל.

ועל כן הצדיק הנופה את יצרו כשמסתכל בקליפה ועבודה זרה זו, אזי הוא משיג על ידי זה דייקא אור האהבה שבדעת. כי נתגלה האור הגנוז הזה, שמשם הם מקבלין חיות מגודל ההסתרה. והצדיק שזוכה להבין את זאת, אזי נתגלה לו ההסתרה וההעלמה, ורואה ומשיג על ידי זה דייקא אור הגנוז שמשם היו מקבלין חיותם כנ"ל.

אבל צריכין לזה צדיק גדול ונורא מאוד שיוכל לעלות ולהוציא את הנופלים לשם ולשבור קליפה זו ולגלות אור הקדושה הגבוה, אור הגנוז הנ"ל...

וכשזוכין להשיג זאת, שגם הם מקבלים חיות ממנו יתברך מבחינת מאמר סתום, אזי הם נכנעין ונתבטלין בתכלית הביטול, כי לא היה להם חיות רק מההסתרה וההעלמה, אבל עכשיו כשיודעין שגם שם נעלם הוא יתברך אזי הם נופלים ונתבטלין. ואזי אדרבא, זוכין לעלות בתכלית העליה, כי זוכין להשיג אור האהבה שבדעת שהוא אור הגנוז כנ"ל.

חיות מהקדושה הגבוה ביותר למעלה מכל הקדושות, שזאת הקדושה הוא סתום ונעלם בתכלית ההעלם, בחינת מאמר סתום. ומשם דייקא מקבלין חיות תוקף הסטרא אחרא, דהיינו בחינת עבודה זרה. כי מחמת שזאת הקדושה הוא בחינת סתום ונעלם בתכלית ההעלם, על כן הם מקבלים חיותם משם דייקא, עיין שם. ועל כן אפילו כשנופלין לשם חס ושלום, אף על פי שנדמה שאי אפשר לצאת משם בשום אופן חס ושלום, אף על פי כן אין שום יאוש בעולם כלל, כי גם שם יכולין למצוא אלהותו יתברך, כי גם הם מקבלין חיות ממנו יתברך, כי הוא יתברך מחיה את כולם. ואזי, אדרבא, כשזוכה לשוב משם ולמצוא שם אלהותו יתברך, על ידי שזוכין לידע שגם שם נסתר הוא יתברך בתכלית ההסתרה, אזי הירידה הוא תכלית העלייה, כי באין על ידי זה להקדושה הגבוה מאוד מאוד שהיתה נעלמת שם כנ"ל (ועיין במאמר "ואיה השה לעלה" שם מבואר הענין היטב, עיין שם). וזאת הקדושה הגבוה, בחינת 'מאמר סתום' שהם מקבלין חיות משם, זה בחינת אהבה שבדעת שהיא למעלה מהמידות והימים, שהיא בחינת אורייתא דעתיקא דעתידא לאתגליא לעתיד לבא. וזה שכתב רבינו ז"ל במאמר "מי האיש החפץ חיים" (ליקוטי מוהר"ן ח"א סימן ל"ג) הנ"ל, שעל ידי זה שמוצאין אלהותו יתברך מעמקי הקליפות, ^{טז} על ידי זה זוכין לאהבה שבדעת.

כד לשון "מעמקי הקליפות" לא נמצא בתורה הנ"ל (או בשום מקום בליקו"מ), רק כתוב שם "משוקע במדור הקליפות", אך גם בהלכות חנוכה הל' ג', אותיות א' וב', מפרש מוהר"ן את התורה הנ"ל ע"פ לשון זה. וכן הוא בהרבה מקומות בליקוטי הלכות לגבי תורות אחרות. וראה גם ביקרא דשבתא על תורה ל"ג הנ"ל. אבל הלשון הזה נמצא לרוב בכתבי האר"י.

שלשה מי יודע? שלשה אני יודע!

ג' ההסתרות ודרכי הגילוי

ההסתרה ראשונה שיודע שיש כאן איסור שנעשה כהיתר, והשלישית היא ההסתרה שהביאתו לדי החטא הראשון וההסתרה הראשונה ע"י שנדמה לו שנשתה גבורתו והיא הסתרה שלא באה מלמעלה אלא הוא עצמו טעה בזאת.

וז"ל הפרפראות לחכמה כאן: "צריכין להבין, הלא עבר ושנה שאז נעשה לו כהיתר אז הוא בחינת הסתרה אחת, ומאיזה בחינה בא העבירה ראשונה שעבר בפעם הראשון שאז לא נתהפכו עדיין הצירופין אצלו ולא היה עדיין בבחינת הסתרה, אם כן מהיכן בא לעבור על מצוות ה' ח"ו, ומוכרח לומר שאף על פי שידע אז עדיין שהוא עבירה, אף על פי כן נדמה לו שנשתה גבורתו ואין לאל ידו להתגבר על יצרו, ובאמת זה גופא גם כן בחינת הסתרה, כי כבר אמר השם יתברך (בראשית ד) לפתח חטאת רובץ ואתה תמשול בו אם תרצה תתגבר עליו וכמו שאמרו רז"ל, ובאמת אמרו רז"ל בכל יום ויום יצרו של אדם מתגבר עליו ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו וכו' רק שאז בפעם ראשונה אין ההסתרה מצד הסתרת השם יתברך והתורה שנסתרו ממנו ח"ו רק ההסתרה הוא רק מצדו שנסתרו ממנו כחו

[א] רביה"ק (בלקו"מ סי' נו) מגלה שאם אחר שעבר ושנה עושה יותר עברות ח"ו אזי נעשה הסתרה בתוך הסתרה, דהיינו שאינו יודע כלל שנהפך אצלו האיסור להיתר, רק כל הדברים רעים דומות לו למישור גמור, ואינו יודע כלל משום נדנוד אסור והכל הוא ישר בעיניו. והעצה על כך עסק התורה, שע"ז ממשיכים דעת לתוך ההסתרה, להבין שגם שם מלוכש השי"ת דהיינו התורה, ותיכף כשיודעין שהשי"ת נסתר שם נתהפכה ההסתרה לדעת, ואזי התורה הזאת בעצמה חוזרת ומוכיחה אותו עד מתי פתאים תאהבו פתי עכ"ל.

ובהמשך דבריו הק' בביאור הכתוב 'בית הנשים' מבואר שיש ג' בחי' הסתרות, שיש שנשו והתרחקו מהשי"ת, ויש שכבר היו קצת אצל השם יתברך אך שכבר שכחו אותו יתברך, ויש שגם עתה זוכרים את השם יתברך, אך שנשתה גבורתם ואין לאל ידם להתגבר על יצרים.

[ב] ועיי' בפרפראות לחכמה כאן שביאר דג' הסתרות אלו מנויים כאן ממעלה למטה, דהראשונה היא ההסתרה שבתוך ההסתרה שאינו יודע משום נדנוד איסור, והשניה היא

ובחירתו שנדמה לו שאי אפשר לו להתגבר על יצרו [ה.ה. מבואר בדבריו הק' שהסתרת 'שנשתה גבורתם ואין לאל ידם להתגבר על יצרם' שכתב רבינו ז"ל, הוא רק דמיונו של האדם ואינו במציאות ח"ו. ונלענ"ד עוד, דבמה שהוסיף בדבריו 'ובאמת אמרו רז"ל בכל יום ויום כו' ואלמלא הקב"ה עוזרו', כונת הפל"ח ליישב, דלכאורה מהיכן בא זה גופא שידמה שנשתה גבורתו אם לא מפני שחטא ונפגם דעתו, אלא דכיון דאמרו חז"ל אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו, נמצא שחושב מחשבת אמת שנשתה גבורתו (ועיי' בלקו"ה ברכה"ר ד-א' מש"כ בזה עוד) אבל אינו יודע שעיקר הבחירה היא התפילה עצמה (כמ"ש בלקו"ה פקדון ג-ט') כי אם יבקש עזר אלוקי ויכל לו על אף שמצד עצמו אינו יכול כלל, ומדוייק הלשון 'אם תרצה תתגבר' - שהביא הפל"ח והוא לשון רש"י בחומש על ואתה תמשול בו - היינו שבכח הרצון והכיסופין ימשיך נפש חדשה ועזר וסיוע אלוקי (כמבואר בלקו"מ סי' לא) שזה עיקר העזר, וכן הלשון שם בגמ' "אם אתה רוצה אתה מושל בו" וכמו שרמז הפל"ח שכך אמרו חז"ל, ונגד זה חישוב רבינו ז"ל ג' בחינות נשים, א. אלו שנשו וקפצו ממקומו של עולם ונתרחקו מהשם יתברך, היינו אלו שהם בבחינת הסתרה שבתוך ההסתרה שהכל נעשה ישר בעיניו ח"ו כנ"ל, ב. ויש שכבר היו קצת אצל השם יתברך רק שכבר שכחו אותו ית' וזהו בחינת נשים לשון שכחה ורצה לומר אלו שהם בבחינת הסתרה אחת בחינת נעשה לו כהיתר, שאף על פי כן מבלבל אותו קצת עדיין חשש איסור רק שנעשה לו כהיתר שזה בחינת שכחה, ג. ויש שגם עתה זוכרים את השם יתברך רק שנשתה גבורתם וכו', היינו קודם שעבר

ושנה אז ההסתרה שלו הוא רק בבחינת זו שנשתה גבורתו וכו' כנ"ל, עכ"ל הפל"ח [ה.ה. וי"ל לפי"ז דע"כ תורת הצדיק הוא המוכיח נגד הסתרות אלו, כי באמת עיקר תורת הצדיק המוכיח הוא, לגלות הכח והעזר והסיוע האלוקי הקיים תמיד - כידוע זה בספריו הק' מגודל גילוי רחמנותו ית' לכל אחד - ועיי"ז מבטל הסתרת הנשתה גבורתם, וגם האוצר של יראת שמים מעורר ליראה את ה' שכשיודע מהעבירה אלא שאין לו התעוררות לשוב יתעורר לזה עצמו לבקש על אתערותא דלעילא, (ה.ה.) וכמבואר מענין תהלים מסוגל לתשובה לקו"מ ח"ב ע"ג ובלקו"ה ק"ש ה"ה, ועיי' שם תפה"מ ה"ז באריכות) ועיי"ז מבטל ההסתרה ראשונה, שגם כשאין לו התעוררות לא ירפה מלבקש רחמים ע"ז גופא, וגם מעורר ישנים שוכני עפר ממש מיואשים לגמרי כמבואר הרבה ובתו' ז' תנינא ו' קמא ורפ"ב ועוד הרבה ובה מבטל ההסתרה שבתוך הסתרה].

אמנם, לכאורה דברי הפל"ח צ"ב, למה לא מנה אותן בסדר ההפוך מן הקל אל הכבד, וגם מה שהקשה איך בא להסתרה הראשונה ומהיכן בא לעבור על רצון ה' הוא פלאי, כי הוא קושיא על יסוד הבחירה, וגם מה שתירץ שהאדם עצמו הטעה עצמו שאין לאל ידו להתגבר על יצרו צ"ע, כי הא גופא קשיא מהיכן בא לו טעות כזה שאין לאל ידו להתגבר.

גן ולולי דמסתפינא היה אפשר להציע דרך נוסף ולומר דרבינו ז"ל מנה ההסתרות כסדרן. ולבאר הדברים נקדים, דהנה העצה שרבינו ז"ל נתן כאן, שע"י עסק התורה זוכים שתתגלה ההסתרה והפתאים שומעים קול התוכחה שישובו כו', הרי שבשתי ההסתרות

לעצה כלל, ומדוע שילך לעסוק בתורה כדי לעורר קול התוכחה שלה, הלא בעיניו אין הוא עובר שום איסור.

והיה מקום לומר, דזה גופא הצדיק מעורר אותנו כאן, שנדע שמה שאין אנו מרגישים כלל איזה חסרון בעצמנו ואין אנו חשים במרירות מצבנו אין זה אומר שאכן אין אנו בצרה גדולה מאד, כי אפשר שמרוב עוונות נלכדנו ח"ו בהסתרה הראשונה שהיא שאין מרגיש כלל כאב העוון [וכמו שגילה רביז"ל (לקו"מ ח"א קמ"א) מענין סוד אלול שמסוגל להרגיש כאב עוונותיו] או שח"ו עוד גרוע יותר שנפלנו להסתרה השניה החמורה שנדמה שהכל כמישור גמור ח"ו, וע"כ בכל פעם יש ללמוד תורת הצדיק ולהטות אוזן לשמוע היטב תוכחתם וצעקת התורה כדי לעורר לבנו משכחה נוראה זו ויש לעורר רחמים שהצדיקים יחוסו עלינו ויעוררו לבנו על ידי תורתם, כי אין אנו יכולים לסמוך כלל על הרגשת לבנו החש רגיעה כאילו הכל על מקומו בא בשלום, כי יתכן מאד שנפלנו להסתרה שבתוך הסתרה [ובפרט אם אנו רואים בכמה מקומות שאנו סובלים מההסתרות הראשונות, הרי ללמד על הכלל יצא, שיתכן שבמקומות אחרים כבר הוספנו ח"ו חטא על פשע עד שגברה ההסתרה כל כך ואין אנו יודעים מזה כלל]. וכיון שאף שהצדיק הוא העושה הכל לעורר הלבבות על ידי לימוד תורתו אולם עדיין הכל תלוי גם באתערותא דלתתא, עד כמה אנו חפצים לקבל תורתו ותוכחתו, ע"כ ע"י שאנו לומדים תורתו ורוצים להתעורר, ע"ז פועל ביתר שאת, וכמובא בדברי מוהר"ת כ"פ,

הראשונות העצה שייכת גם לחוטא עצמו, כי מי שחש בעצמו שנשתה גבורתו ואין לאל ידו לשוב, וכן מי שחש שעובר בשאט נפש על התורה ונעשה לו כהיתר ח"ו, אזי מודיעו רביז"ל שזוהי הסתרה ושצריך לשמוע לתוכחת התורה שיש לאל ידו לשוב וכמו כן שיתעורר לעזוב דרך רשע, ועל כן העצה היא שישתדל לעסוק בתורה בכל כחו ועי"ז ינצל מהסתרות אלו.

אבל בהסתרה השלישית, שהכל נדמה לו למישור גמור בלי שום נדנוד איסור, הרי לכאורה עצה זו שייכת רק לצדיק המוכיח שביכלתו להוכיח גם הרחוקים מאד, שאע"פ שהחוטאים המשוקעים בחטאם אינם חשים שהם במקום נמוך והכל דומה להם למישור, אולם הצדיק שודאי יודע עוצם ריחוקם עוסק בתורה עד שע"ז מתעוררים לחזור למוטב, וכן הוא פשטות משמעות לשון רביז"ל כאן, וכך משמע בלקוטי עצות שעיקר העצה היא לצדיק עצמו, ובכח תורתו יכול לעורר הרחוקים.

אבל מלשון מוהר"ת בלקוטי תפלות מוכח שגם בזה העצה היא לחוטא עצמו שנפל בהסתרה שבתוך הסתרה, והוא מבקש מהשי"ת שיזכה ללמוד בפה מלא כדי שע"ז יקרא לחי החיים ותתהפך ההסתרה לגילוי עי"ש.

ויש להתפלא מאד, כי לכאורה חוטא זה שהירבה בעבירות ר"ל עד "שאינו יודע כלל שהאיסור נהפך להיתר ונדמה לו למישור גמור ואינו יודע כלל משום נדנוד איסור, והכל הוא ישר בעיניו" א"כ מדוע שילך לחפש עצה, הלא בעיניו אינו זקוק

לו ואינו חש פטור, אבל בעלילה זו הוא חש פטור, והנה ודאי שאדם זה יודע היטב שדבר זה אסור מן התורה, אבל כיון שהטעה עצמו שאפסה תקוה הרי נעשה פטור בעיני עצמו מלחתור עוד ויכול ללכת בדרכי לבו בלי שתהא נפשו מרה לו. והנה, לכאורה למה לא תהא נפשו מרה לו ולמה הוא חש פטור מחובת התשובה, הלא סוף סוף הוא שרוי בעבירות נוראות, אלא שכיון שנראה לו אחר כל נסיונותיו לשוב שאין זה בכחו הרי שהוא חש כאנוס בדבר ושבדאי לא יתבעוהו גם מן השמים על כך, כי כך נוצר ומה לו לעשות, ורק מפני זה הוא חש פטור ואין נפשו מרה לו.

וי"ל לפי"ז דמה שכתב רבי"ז זל "שנהפך אצלו האיסור להיות רק כל הדברים רעים דומות לו למישור גמור כו' שאינו יודע כלל משום נדנדוד איסור והכל הוא ישר בעיניו" אין הכונה שאינו יודע שהנהגה כזו אסורה מן התורה, אלא שכלפיו זוהי הנהגה מותרת שהוא פטור עליה ואין צריך שתהא נפשו מרה לו מזה, כי לדעתו הוא הולך במישור גמור כי מה יש לו לעשות אחר שהוא כאנוס בזה ואין זה בכחו להתגבר וזה מה שגורם לו לחוש שאין עליו תביעה וא"כ הוא הולך במישור גמור לפי אונסו, כי כמו שהגידם אינו חש נתבע ואשם על שאינו מניח תפילין על ידו הקטועה, כן נדמה לזה שהכל ישר ואין זה איסור המוטל עליו לפרוש ממנו, כי מה ביכלתו לעשות אחר שהוא כמו אנוס בדבר.

הן ואף שנראה לכאורה כדבר רחוק מאד שאדם יגיע לשקר כזה, אבל כאשר

שאף שהכל בכחו של הצדיק אולם כל אחד לפי רצונו והתקרבותו מקבל יותר. ועכ"פ לפי"ז העצה האמורה כאן היא, שנתעורר לעסוק בתורה תמיד ולחפש ולבקש תמיד התעוררות זו מספק, שמא ואולי נלכדנו במציאות מרה זו ח"ו.

ד] אמנם נראה לחדש ולומר בזה, דבאמת יתכן מציאות כזו של 'כל הדרכים רעים דומים עליו למישור' ואין בזה נדנדוד איסור ואעפ"כ הוא יודע היטב שדבר זה אסור מן התורה. והוא עפ"י מה שמבואר בדברי מוהרנ"ת (בלקושי הלכות, פסח ט-כא) "שנמצאים הרבה נופלים בדעתם ואומרים שאי אפשר להם לילך בדרך הישר עוד", ועי"ש שהאריך שזהו רק מחמת תאותם ויצרם הרע שמבקשים תואנה ועלילה לפרוש מאחרי המקום, כי כל אדם יצר לבו רע מנעוריו אך מחמת אימת העונש הוא מתגבר בכל פעם לכבוש תאותו, אך אוי לו מיצרו, אוי לו מיוצרו, על כן הוא מבקש תואנה ועלילה לפרוש מאחרי המקום ח"ו כדי שיוכל לילך אחרי תאוותיו הרעות, והעלילות והתואנות שהבעל דבר מוצא לכל אדם רבו מספור אך אף על פי כן נפשו מרה לו, כי יודע שיצטרך לתן דין וחשבון, ובשום דבר אינו מוצא לעצמו עלילה ופטור כמו על ידי התחבולה הנ"ל של הבעל דבר מה שמפילו בדעתו בכל פעם ומראה לו בכל פעם כאילו אפס תקוה ועל כן הוא פטור בעיני עצמו עוד מלחתור עוד חתירות לשוב להשם יתברך".

וכנשדקדק בדבריו נראה, שההבדל העצום בין שאר תאונות ועלילות לעלילה זו הוא, שבשאר תאונות עדיין נפשו מרה

גבורתם להתחיל עוד מעתה". ומבואר, שזה יסוד כל הנפילות שבעולם והתרחקות רוב העולם מהשי"ת, ואינו דבר רחוק ובלתי מצוי כל כך.

ואם כן, הרי העצה הנ"ל של עסק התורה גם לחוטא עצמו, אמורה גם בחלק ההסתרה שבתוך ההסתרה, כי רביז"ל מוכיח אותנו כאן שאם יש איזה מקום וחלק ביהדות שבו רואים ויודעים שאין מתנהגים כפי מה שהתורה מצווה על האדם, אלא שיש לחוטא תירוץ עצום שהוא "סוג" כזה שמוכרח להיות כך ושהוא ממש אנוס ופטור ועל כן דרכו ישרה בעיניו, אזי יידע שזו עצמה הסתרה עצומה, ועליו להרבות בעסק התורה ולייחל ולצעוק שתתגלה בכח התורה ובכח הצדיק האמת אמתת התחדשות שבודאי הוא יכול לצאת ממקום זה ולהתהפך לטובה גם משם, ואזי התוכחה תועיל להראות לו שאין יסוד ליאוש, כי באמת השי"ת נמצא שם ביתר שאת ויש שם סתרי תורה ובודאי בכוחו לשוב ולהפוך הכל לטובה.

[1] **והשתא** דאתינן להכי, אפשר לומר דרביז"ל אכן מנה את ג' הפירושים ל'בית הנשים' כסדרן מן הקל אל הכבד, והם: א. נשו – נתרחקו, כי כשאחד סתם נתרחק מהשי"ת הוא מרגיש עדיין שנתרחק וקורא לעצמו רחוק שלא עמד בבחירתו. ב. נשו - שכחו, שהיו כבר קרובים ונתרחקו, ואז מתחיל קצת היאוש, כי כך דרכה של זקנה הנ"ל שהיא מוסיפה והולכת בכל פעם יותר, וכמו שמפורש בדברי מוהרנ"ת הנ"ל (בה' ברכה"ש ה"ה) "שרובם התנסו כמה פעמים שהתחילו קצת בעבודת ה' ואחר כך נפלו

נתבונן נראה שהוא דבר נפוץ מאד, כי כל מציאות של זקנה שמניחים חלקים מעבודת ה' מתוך מחשבה שעבודה כזו אינה עבורי כי אין לי את הכלים לכך ומהלכים בשוויון נפש כאילו אין עלינו שום תביעה על כך, כי לא לכך נוצרנו לפי דעתנו, הרי זה יכול להיות בכלל זה, וכל אחד לפי מדרגתו יכול להבחין על כל מיני חלקים בעבודת ה' שאין נפשו מרה לו על כך, כמו על התמדת התורה ויגיעת התפילה ובטחון ושמחה ואהבת הבריות ועוד כהנה רבות, שאינו חש שיש עליו תביעה מן השמים על שהוא רחוק מזה, כי נדמה לו שהדברים אמורים רק לבעלי מדרגה שנולדו בזיכוכ מסויים ולא למגושם כמוהו.

ועיי' בלקו"ה (תפילין ה-ה) שכתב בתוך דבריו: "כל הנפילות שבעולם הם מבחינת זקנה דסטרא אחרא שנדמה בעיניו שכבר נזקן בחטאיו ובמעשיו שרגיל בהם עד שאי אפשר לו לצאת מהם בשום אופן ח"ו כו' כי כל התרחקות רוב העולם מהשם יתברך ואובדים מה שאובדים, חיים נצחיים ואמתיים, רובם ככולם הוא רק מחמת חלישת הדעת מה שנופלין בדעתם, מחמת שרובם התנסו כמה פעמים שהתחילו קצת בעבודת ה' ואחר כך נפלו למה שנפלו, כל אחד לפי נפילתו רחמנא ליצלן, ועל ידי זה התייאשו עצמן מלהתחיל עוד, וקצתם נתעוררו קצת עוד הפעם והתחילו מחדש או פעמים, אבל אחר כך כשראו שאף על פי כן נפלו אחר כך, על כן נתייאשו בעצמן, מאחר שראו שזה כמה שרצו להתנסות ולכנסו בעבודת ה' ונפלו למה שנפלו רחמנא ליצלן, על כן נדמה בעיניהם שנשתה

בהסתרה ראשונה נעשה לו צירופים רעים שמחזקים נפילתו אבל לא נעשה בפטור לגמרי בעיני עצמו, אבל אחר כך נשתבשים הצירופים כל כך עד שמביא לעצמו ראיות ברורות ומוכחות מן התורה ליאושו ר"ל, ואז חש פטור לגמרי.

[ואף שלפום ריהטא נראה שהסתרת הרחוקים מהשי"ת לכאורה גרועה מהסתרת שכבר היו קצת אצל השם יתברך אך שכבר שכחו אותו יתברך וכל שכן ששני אלו נראים הסתרה חמורה יותר מאשר אלו שגם עתה זוכרים את השם יתברך אך שנשתה גבורתם ואין לאל ידם להתגבר על יצרם, אולם לענין היאוש והעלילת הפטור הנ"ל הרי זה שכבר היה קצת אצל השי"ת וחזר ונתרחק הוא יותר קרוב ליאוש ולפטור מאשר מי שסתם נתרחק ויודע שהוא רחוק, וכ"ש שזה שזוכר את השי"ת ונדמה לו שאין לאל ידו שמרוב כאבו הוא מיואש יותר וסבור שפטור לגמרי כי נשתה גבורתו. וכמו שהבאנו לקו"ה הל' תפילין הנ"ל שככל שמוסיף לנסות להתקרב כן מתעצם אצלו היאוש. וע"כ סידר רביז"ל סדר זה מן הקל אל הכבד. והבין].

וע"כ עיקר התקוה לדעת שאין שום מקום פטור בשום מציאות ואפילו בתכלית ה'נשתה גבורתם' היא ע"י שמתדבקים לעסק התורה ובפרט לתורת הצדיק ולייחל שיתודע אליו מן התורה שעדיין תקוותו קיימת ויחזור לקבל עול התשובה באמת.

ואולי יש לומר דגם לפי דברי הפל"ח הנ"ל שהסתרה ראשונה היא נשתה גבורתם אלא שאין זה מהסתרתו ית' אלא טעות

למה שנפלו כו' ועל ידי זה התייאשו עצמן מלהתחיל עוד, וקצתם נתעוררו קצת עוד הפעם והתחילו מחדש או פעמים, אבל אחר כך כשראו שאף על פי כן נפלו אחר כך, על כן נתייאשו בעצמן, מאחר שראו שזה כמה שרצו להתנסות ולכנוס בעבודת ה' ונפלו למה שנפלו, והיינו שככל שמנסה והולך ונופל כן מתגבר יותר ויותר היאוש בכל פעם שהוא יסוד הרגשת הפטור הנ"ל (מלקו"ה ה' פסח ה"ט הנ"ל), וע"כ כשעבר ושנה מתחיל להיות אצלו היתר, ומתחילים אצלו שיבוש צרופי אותיות התורה לרעה כמבואר בדברי רביז"ל כאן על הסתרה קמייתא, ומתחיל להביא ראיות משובשות כאילו עליו אין חל החיוב, אבל לא נקבע עדיין אצלו לפטור גמור.

אבל כששונה כל כך בעוונותיו ר"ל, אז נעשה כהיתר גמור מרוב התעצמות היאוש שנדמה לו לגמרי שנשתה גבורתו, וזהי ההסתרה שבתוך הסתרה בתכלית, שחש פטור לגמרי וכאילו לא יתבעוהו עוד על כך, ואף מן השמים פותחים לו לראות מן התורה ומן המציאות שכאילו אפסה תקוה ח"ו, וכמבואר בגמ' (תגיגה טו.) מענין אלישע בן אבויה עד כמה הטעוהו מן השמים בצירופי אותיות ופסוקי התורה שנשתה גבורתו מלשוב וגם גרמו לו שישמע כן מתינוק שלא כאמור בתורה, ומבואר שהסתרה שבתוך הסתרה זו של 'אין לאל ידם להתגבר על יצרם' נגרמת ג"כ מן השמים, ולא רק מה שהאדם עצמו מטעה עצמו בכך.

וככל שגובר רכוי העוונות כן מתגבר שיבוש צירופי האותיות שבתורה, כי

שלושה מי יודע? שלושה אני יודע! עיינות ותהומות לך לו

בתוך התורה עצמה ראיות ברורות ומוכחות יותר ויותר שהיא תרחיקנו ומוצא שם סמוכין ברורים לכך שאין לאל ידו לשוב, ותחת שהתורה תקרא לו עד מתי פתאים כו' הוא מוצא בה בעצמו סיבות ליאוש, ועי"ז שוב הכל מותר לו, כי התורה בעצמה אמרה לו שאבדה תקותו. וכעין המבואר באלישע בן אבויה - אחר הנ"ל, כמה דחאוהו ע"י בת קול ופסוקי התורה דינוקא עיי"ש.

האדם עצמו, כי בכח אנוש הרי באמת אין יכול להתגבר כנ"ל, וגם מחמת שלפי מדת הדין באמת אין סיבה לחסד חינם, ואין זו הסתרה הבאה מלמעלה, אולם יתכן שגם ההסתרה השניה והשלישית היא בבחי' זו שנשתה גבורתם וכמו שבארנו, אלא שזו כבר הסתרה מלמעלה בבחי' ואנכי הסתר אסתיר, שמכיון שבחר בשקר זה מוסיפים לטמאותו ופותחין לו ונותנים לו מקום לטעות יותר ויותר עד שמוצא

בהתורה נ"ו ח"א כי כל מיני עבירות נעשין על ידי שלושה בחינות אלו, או אם האדם שוכח בהשי"ת ובתורתו הקדוש - זה שוגג, או אם הוא נחלש בכוחו דקדושה, ואף שהוא זוכר מה שהוא צריך לעשות, אבל אין לאל ידו להתגבר על הרע, זה מזיד שנאמר בהתורה, או אם האדם נופל מאמונתו וכופר בקדושת המצות, זה פושע הנאמר בהתורה. [וזהו] שהכל מתוודים חטאתי עויתי פשעתי לפניך:

(רבי יצחק ברייטער הי"ד)

הרה"ח ר' שלום מייקוף שליט"א

❧ "יום הביכורים" ❧

ביאור עומק פנימיות שמות הקודש של חג השבועות
עפ"י קשרי וביאורי המאמר

זה ינחמינו ממעשינו ומעצבון ידינו

שער החמישים היא ההבנה שכל אחד מישראל הוא בן בכור
להי"ת, יהיה מה שיהיה, ואת עומק הסוד הזה השיג משה רבינו
בהסתלקותו, ומשם זכו גם מובחרי צדיקי הדורות כרשב"י
בשעתו, המנחמים אותנו בזה ממעשינו ומעצבון ידינו

עליית המלכות היא, כאשר היא עולה אל
כתר עליון, שהיא שער החמישים המבואר
בסעיף ז, ואז היא נקראת בחינת בכור,
שהוא הראשית, בבחינת כתר עליון
המתגלה בשבועות יום החמישים כמבואר
שם, ומהאי טעמא גם מביאים בחג שבועות
ביכורי התבואה והפירות, שהם הראשית,
וע"כ יום הביכורים שייך לבחינת 'בכור
אתנהו', ולפסוק זה דווקא שבו מכונה
המלך בבחינת בכור.

והכוונה בעניין הזה, להשלים מה
שמבאר רביז"ל מתחילת המאמר, את עניין
המלכות דאיתגליא שיש לכל אחד, להחיות
ולהוכיח את עצמו ואת אחרים בעבודת ה',
ובא להודיענו שתכלית עלייתה היא,
כשמתגלה שגם בהסתרה שבתוך הסתרה
נמצא השי"ת, שהוא הסוד של סתרי התורה
מבחינת שער החמישים, כי כך יכול להיות
מחובר להשי"ת בכל מצב שהוא, והיא
בחינת מלכות דאיתכסיא, כמו שנתבאר
בשיעורים הקודמים, כשמתגלה שמלכות

ביאור עניין יום הביכורים

בסוף המאמר מבאר את הפסוק 'וביום
הביכורים', ביכורים בחינת מלכות כמ"ש
(תהלים פט כח) 'אף אני בכור אתנהו עליון
למלכי ארץ', וצריך לבאר את השייכות
לפשוטו של מקרא שמדבר על הבאת
ביכורים, ובעיקר צ"ב למה המלכות רמוזה
בפסוק זה דרך בחינת הבכור, שהוא עניין
בפני עצמו, ואף שלפעמים נקרא המלך בשם
בכור, מה זה שייך לכאן.

אכן הביאור הוא, כי יום שבועות יום
הביכורים, הוא יום עליית המלכות אל
שורשה, כמו שמובן מדברי רביז"ל בסוף
המאמר בביאור שם 'עצרת', וכידוע בעניין
קישוטי הכלה שאנו עוסקים לקשטה בליל
שבועות, וע"כ הוא יום הסתלקות דוד (תוס'
חגיגה יז.), שהוא עליית דוד אל מקור
נשמתו, כי דוד הוא מרכבה למדת המלכות,
ועליו נאמר פסוק זה אף אני בכור אתנהו
עליון למלכי ארץ, וזה משום שתכלית

והחשך, ונשמות ישראל אשר נשתעבדו שם, הם אלו שנפלו אל ההסתרה, שהרי גלות ישראל במצרים היתה גם גלות רוחנית, ונתרחקו מאוד מהשי"ת, וכמ"ש בילקו"ש ואתחנן (סי' תתכה) שהיו ישראל במצרים גוי מקרב גוי ממש, כעובר במעי בהמה, ובמדרש (שיהש"ר פ"ב פסוק ב ופסוק ח) מבואר שהיו בני"ש שם עוברי עבירה כמותם בכמה עבירות, וממילא כשעבר ה' לנגוף את מצרים במכת בכורות, היה צריך לגלות את הטוב שבישראל על אף כל חטאיהם, ולגלות את האור שבחושך ההסתרה, ע"י שנתגלה התורה הנסתרת שם, ואכן כן נאמר בתורה כהקדמה למכות, שאמר משה לפרעה בשם ה', 'בני בכורי ישראל, ותמאן לשלחו, ע"כ הנני הורג את בנך בכורך' (שמות ד כב-כג), וזה גילוי גדול שנפש מישראל הוא 'בן בכור' יהיה מה שיהיה וגם כשהוא שקוע בטומאת מצרים, ו'בני בכורי' זה בחינת המלכות של כל אחד מישראל, שעליה נאמר 'אף אני בכור אתנהו' כמו שנתבאר, וזה נתגלה בזמן שהרג ה' את בכוריהם, ככתוב בפסוק שהבאנו, ועומק הדבר הוא, כי זה מה שמבואר בסעיף ג-ד, שהדעת מלוכש בתוך ההסתרה, וע"כ בתוך בכורי מצרים היתה גנוזה קדושת הבכורה של ישראל, וכאשר הכה ה' את בכוריהם, יצאה קדושה זו לגילוי.

אלא שכל גילוי זה נכון הוא רק למי שמרגיש שהרע הוא קושי השיעבוד ועבודת פרך, ולא למי שסובל את מצרים וטוב לו ולא חפץ לצאת, שאלו היו הרשעים שמתו באפילת מכת חשך, ועליו לא נאמר המקרא הזה 'בכור אתנהו'.

השי"ת נמצאת בכל מקום, אולם עתה נתבאר עוד סיבה וטעם בזה, כי כשעולה המלכות אל כתר עליון, היא מתכסה בנסתר.

וכיוון שכל אחד מישראל יש בו בחינת מלכות (כמ"ש בסעיף א), ע"כ נקראים בשם בכור, כמ"ש (שמות ד כב) 'בני בכורי ישראל', על שם שבאו בראשית המחשבה, שכן אמרו ז"ל ש'ישראל עלו במחשבה תחילה' (עי' עין זה בב"ר פ"א, ולשון זה הוא בילקו"מ תורה יד ותורה יז).

ואכן סוד שער החמישים הוא המהפך את ההסתרה ומגלה את מה שנסתר שם, כמ"ש (משלי טז ד) **כָּל פֶּעַל יְהוָה לְמַעַנְהוּ** וגם **רָשַׁע לְיוֹם רָעָה**, דהיינו (כמו שפירש הגר"א שם במשלי) שיש וג"ם שהוא כמניין מ"ט, ויש כ"ל שהוא כמניין נ', ולפי דרכינו הכוונה היא, כי במ"ט שערים יש עדיין 'רשע ליום רעה', אבל בשער החמישים, שם מתגלה כי 'כל פעל ה' למענהו' ומתגלה שהכל מאת ה', כדברי רביז"ל במאמר זה.

ביאור עניין מכות מצרים

ובזה יש לבאר בסעיף ד, שמביא דוגמא לעניין הסתרי תורה שבהסתה, שהוא כמו מה שנאמר במכת בכורות, שעבר ה' לנגוף את מצרים, כמ"ש 'אני ולא מלאך', ור"ל דאיתא שאם היה מלאך נכנס שם היה נטמא ונופל, ורק הקב"ה היה יכול להיכנס ולהכניעם, והנה מביא זה רק כדוגמא לעניין המדובר, שממקום גבוה אין להם כ"כ יניקה כמו ממקום נמוך, אבל הרי ברור שאין בדברי רביז"ל דוגמאות גרידא, והמשל הוא הנמשל, כלומר שעניין מצרים הוא הרע

אוכלת יושביה' שיש בזה בחינה אמתית], וכנראה דמה שראה משה את פרעה בראיה גשמית, אין בזה כלום, כי עיקר הכוונה במה שדיברו פרעה ומשה על ראיית הפנים של פרעה ומיתת משה, הוא על עניין פנימי הרמוז בזה, וצ"ב.

ולפי דברי רביז"ל כאן מתבאר הדבר, כי ראות פני פרעה, הוא השגת הסתרי תורה שבתוך ההסתרה של פרעה ומצרים, והנה בכל מכה ומכה נתגלה יותר, וכמ"ש בזה"ק (וארא לו). על פסוק 'והכה ה' את מצרים נגוף ורפוא', נגוף למצרים ורפוא לישראל, והכוונה היא שבכל מכה ומכה נתגלה לישראל אור חדש, ומבואר בזה"ק שם (כט). שעשר הספירות נתגלו בעשר המכות, ובמכת חושך נתגלה מידת החכמה, ובמכת בכורות נתגלה מידת הכתר עליון, שהוא מ"ש רביז"ל אח"כ בסעיף ז שהדעת הוא מה שמתגלה בשבועות שער החמישים שהוא בחינת כתר, וממילא מתפרש מ"ש בסעיף ד שבמכת בכורות נתגלה הדעת וסתרי התורה, שכנראה גם זה הוא משום שאז התעורר הכתר, והתעורר תחילת הגילוי של שער החמישים שממנו החירות של יובל ועי"ז יצאו ממצרים.

וע"כ אחרי מכת חושך שאז נתגלה לישראל מדת החכמה אמר פרעה למשה 'לא תוסף עוד ראות פני', כלומר שלא תוכל להשיג עוד יותר את הפנימיות של הרע, ולהשיג יותר מזה את הארת הכתר וסתרי התורה שבתוך הקליפה, כי אם תשיג זאת תמות, כלומר כי בעולם הזה אי אפשר להשיג יותר, וכיוצא בזה אמר הקב"ה למשה: 'לא תוכל לראות פני, כי לא יראני

ואכן נראה כי דבר זה רמז לנו רביז"ל בהביאו פסוק זה, כי שם בתהלים (פט כח-לח) נאמר על דוד, שהקב"ה משבח, 'בכור אתנהו, ולעולם אשמר לו חסדי, ושמתי לעד זרעו', אמנם הכתוב ממשיך ואומר 'אם יעזבו בניו תורת ומצוותי לא ישמרו, ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עוונם, אבל חסדי לא אפיר מעמו וזרעו לעולם יהיה, ולא אשקר באמונתי ומוצא שפתי לא אשנה' ע"כ, וזה מלמד אותנו, שאמת נכון הדבר, שמלכות ה' מולכת תמיד גם כאשר זה באיתכסיא, וכהבטחת ה' לדוד המלך, שהיה מרכבה למידת המלכות, שיהיה כסאו כשמש נגדי, אבל אין זה פוטר את החוטא מיסורי כפרה ונגעי עוון, כמו שאמר השי"ת לדוד עליו ועל זרעו, נושאי מרכבת המלוכה, שאם יחטאו יענשו בשבט ובנגעים, ובכל זאת מלכות ה' לעולם תעמוד, כי השי"ת נמצא בכל מקום.

ביום ראותך פני תמות

וע"פ דברי רביז"ל, יש לבאר מ"ש לפני מכת בכורות (שמות י כח), שאמר פרעה למשה 'השמר לך אל תוסף ראות פני, כי ביום ראותך פני תמות', והשיב לו משה 'כן דברת, לא אוסיף עוד ראות פניך', והנה לכאורה לא נתקיים פסוק זה, כי אחרי מכת בכורות ירד פרעה למשה ודיבר עמו ולא מת משה, וחז"ל כבר עמדו ע"ז (עי' שמו"ד יא א, ובתרגום יונתן וירושלמי), ובאמת שלא רק דברי משה צריכים להתקיים שאמר שלא יוסיף ראות פניו, אלא גם דברי פרעה, מאחר שהם נאמרים בתורה צריך להיות בזה איזה בחינה של אמת [וכמבואר יסוד זה בזה"ק המובא בתורה מז, על מ"ש המרגלים 'ארץ

להם שורש נשמת עצמן, ודבר זה מוכח מזה שרביז”ל קורא בסעיף ז לדעת עליונה זו, בשם שער החמישים של הבינה, והרי שער החמישים לא זכה בו עד שנסתלק כמו שנתבאר.

ויש להוסיף שעל כן רמוז כל העניין בפסוק של הבאת הביכורים, וזה ע”פ מ”ש בביאור הליקוטים (תורה קנה) שבעת פטירת רביז”ל היה בדעתו של מוהרנ”ת הפסוק ‘ראשית ביכורי אדמתך תביא בית ה’ אלוהיך’, ואח”כ נזכר שאיתא בכתבים שהפסוק הזה מרמז על גדולי מובחרי הצדיקים, ראשית ביכורי אדמתך, שנשמותיהם נאספות בית ה’ אלוהיך עכ”ד, וא”כ כל העניין של הפסוק יוביום הביכורים, מרמז על מה שמשיגים הצדיקים בהסתלקותם, ואכן ביום שבועות הוא זמן הסתלקות דוד המלך (כמ”ש תוס’ חגיגה יז. בשם הירושלמי).

ועומק הדבר הוא, כי הרי מבואר בסעיף ח שמשם עצמו הוא בחינת הדעת, ואם מבואר בסעיף ג שהדעת נסתרת בעת ההסתרה, אם כן גם משה רבינו מסתתר, אבל מאידך גם הסתרה זו, היא כמו ההסתרה שמבוארת בתורה זו, שההסתרה נהפכת לטובה, ומתגלים סתרי התורה שנסתרים בתוך ההסתרה, וכן נעשה גם אצל נשמת משה, כי גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, שאז בהסתלקותו השיג משה את בחינת שער החמישים כנ”ל, וממילא מאז הוא משפיע זאת לישראל, בכח עסק התורה, שהיא העצה שכתב בסעיף ג, כי כל מדריגה שבה נמצא צדיק, אותה הוא מאיר לישראל, וכמבואר בסעיף ט שיש רשע שמקורב

האדם וחי’ (שמות לג כ), ובאמת היה כן, כי אף שזכו ישראל למכת בכורות ולגילוי ההארה של הכתר עליון, וגם זכו למתן תורה ולשער החמישים, מ”מ זהו רק ההתחלה, אבל לזכות בשלימות לשער החמישים לא זכה אפילו משה, עד יום מותו שאז זכה לזה, וכידוע הרמז בזה שמשם נסתלק בהר נבו, נ-בו (ע”י בספר הליקוטים ואתחנן, של”ה ואתחנן ד”ה עלה), ואז נתקיים מ”ש לו פרעה ‘ביום ראותך פני תמות’, ונתקיים מ”ש ‘כי לא יראני האדם וחי’, וכמו שאמרו בזה”ק (ויחי רכו). ‘פי לא יראני הָאָדָם וְחַי. בְּתִיּהוֹן לָא תָמָאן, אַבְל בְּמִיתָהוֹן תָּמָאן, [פי לא יראני הָאָדָם וְחַי - בְּתִיּהוֹם לָא רִואִים, אַבְל בְּמִיתָתָם רִואִים].’

משה בהסתלקותו

ואכן מבואר בסעיף ט, שאפילו משה רבינו לא השיג סוד צדיק ורע לו וסוד מחלוקת לשם שמים, ומבואר בשיעורים הקודמים, שזה בחינת ההארה של השלום המופלג לחבר את ההפכים ולגלות את הסתרי תורה שבהסתרות, ולכאורה יש לתמוה, שהרי מבואר בסעיף ח שמשם רבינו עצמו הוא בחינת הדעת, והמן, שהוא בחינת מצה ומחלוקת לשם שמים, ובשיעור הקודם עמדנו בזה וכתבנו שכנראה שיש בזה דרגות, אמנם כעת נראה לבאר, דאכן משה בחייו לא השיג סוד מחלוקת לשם שמים, אבל בהסתלקותו השיג, כי הרי הדעת של המחלוקת היא בחינת נשמתו שלו עצמה, כמבואר בסעיף ח, ובוודאי השיג אותה, אלא שלא השיג את סוד נשמתו עד הסתלקותו, שצדיקים במיתתן קרויים חיים (ברכות יח:), ואז הם חיים באמת, ומתגלה

עלמא בתר דאיתפטרטו יתיר מבחיוהי, וביתור מפורש דבר זה לעניין נשמת משה רבינו עצמו, כמ"ש בתיקון"ז (תיקון סט קיב). וְאֶתְפָּשׁוּטוּתִיהָ דְמִשָּׁה כְּכֹל דְרָא וְדָרָא וּבְכָל צְדִיק וְצְדִיק.

משה מת משה נולד

ועניין זה של מדריגת משה במיתתו מבואר גם בסעיף ה, דמבואר שם שהדעת מגלה את הטוב בהסתרה, ולעומת זאת עומדים המן ועמלק להגביר את ההסתרה, וכמבואר מדברי הגמ' (מגילה יג): ששמח המן כשנפל הפור על חודש אדר משום שבו מת משה, ונמצא שכל כוחו היה מהסתלקות משה, ואמרו בגמ' שטעה ולא הצליח, כי הוא לא ידע שבז' אדר נולד משה ובז' באדר מת משה, כלומר שאדרבא זה שמשה רבינו נולד באדר זה מה שהביא את הנצחון, והקשו רבים הרי משה מת אחר שנולד, וא"כ הלך לו במיתתו אותו מזל טוב שהיה בלידתו, אמנם מבואר בליקו"ה (הלכות תענית ה"ב) שהביאור בדברי הגמ' הוא לא כפשוטו, אלא שהמן לא ידע שבאותו יום שמת משה, באותו יום עצמו נולד מיד בתוך נשמות ישראל, כי צדיקים במיתתן קרוים חיים, וכמבואר בח"ב תורה ז ותורה סח שעיקר מעלת הצדיק הוא שכאשר עולה למעלה נשאר גם למטה, ודווקא התפשטות נשמת משה אחרי הסתלקותו, זהו הכח הנלחם עם המן ועמלק, ובוזה נצחו את המן ונתבטלה גזירתו.

וזה עניין מרדכי, כי מבואר בכתבים (ע"ה שער לב ושעה"כ לפורים) שמרדכי הוא אותה בחינה של משה (האר"י סוד אבא), אלא

לצדיק שהלכה כמותו, ואז הוא רשע וטוב לו [ואולי זה רמז על בחינת התורה שנקרא בסעיף ד בשם טוב, כי לאדם שטוב לפניו, לתת לטוב לפני אלוהים].

הנך שוכב עם אבותיך וקם

ובזה יובן מה שסמך רביז"ל בסעיף ג את עניין ההסתרות על פסוק 'ואנכי אסתיר אסתיר פני', והרי שם בפסוק נאמר בתחילת העניין, שרק אחרי מיתת משה יש מקום אל הירידה וההסתרה, ככתוב 'הנך שוכב עם אבותיך, וקם העם הזה וזנה וגו' והסתרת פני מהם וגו' ואנכי אסתיר אסתיר פני', כי כל עוד שמשה חי מאיר את בחינת הדעת שלו, ורק אחרי מיתת משה התחילה ההסתרה, אבל בכל זאת מרומז שם בפסוק, שגם אחרי מיתת משה עדיין הוא קיים, כי מבואר בגמ' (יומא נב): על פסוק זה, שתיבת 'וקם' שבפסוק זה אין לו הכרע, כי אפשר לקרוא 'הנך שוכב עם אבותיך, וקם העם הזה וזנה', ואפשר לקרוא, 'הנך שוכב עם אבותיך, וקם', שזה רומז לתחיית המתים כמ"ש בגמ' (סנהדרין צ):, ותחיית המתים של משה רבינו היא בכל אבר מישראל (עי' ליקו"מ תניינא תורה כו ותורה עב), וא"כ זה מרמז שמשה עצמו יקום מיד עם מיתתו.

וזה בחינת האריכות ימים שמבואר בסעיף ג שהוא גילוי הדעת, כי זה נקרא אריכות ימים באמת כשמתגלה שהוא חי גם אחרי מיתתו, כי גדולים צדיקים במיתתן מבחייהן (חולין ז). וצדיקים במיתתם קרויים חיים (ברכות יח:), ומבואר בזוה"ק (אחרי ע.) צדיקא אישתכחו בהאי

נשמת רשב"י

וממילא יתכן גם לומר, שהצדיקים הגדולים שהיתה בהם נשמת משה אחרי הסתלקותו, זכו אל הבחינה של הדעת העליונה של שער החמישים, וכמבואר ענין זה בכתבים (עי' בהקדמת מהר"ח לע"ח ד"ה וזכר נא מאמר, וקצת כעין זה עי' בקול ברמה באד"ר נשא קלב:, ומפורש הדבר בכוכבי אור תחילת קונטרס חכמה ובינה, ויותר מזה בשיחות וסיפורים אות לח) וע"כ מצינו שנשמת רשב"י היא מהבחינה הזו של הדעת של שער החמישים והיובל המוציא לחירות, שעליה רמז רביז"ל בסעיף ב את הכתוב אשריך ארץ שמלכך בן חורין, והיינו כמ"ש בזוה"ק (אחרי מות עט:): זַפְּאָה דְרָא, דְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי שְׂאֲרֵי בְּגִייה. זַפְּאָה עֲדָבִיּה בֵּין עֲלָאִין וְתַתְּאִין. עֲלִיָּה פְתִיב (קהלת י) אֲשֶׁרִיף אֶרֶץ שְׁמֶלְכָךְ בֶּן חוֹרִין. מֵהוּ בֶּן חוֹרִין. דְּזַקִּיף רִישָׁא לְגַלְאָה, וּלְפָרְשָׁא מְלִין וְלֹא דְחִיל. פְּהָאִי דְאִיהוּ בֶּן חוֹרִין, וְיִמְאֵא מֵאִי דְבַעֲיָא וְלֹא דְחִיל. מֵהוּ מְלַכְךָ. דָּא הוּא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי, מְאָרִיָּה דְאֲוֹרִיָּתָא, מְאָרִיָּה דְחֻכְמָתָא, [אֲשֶׁרִי דְדוֹר שְׁרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי שְׂרׁוּי בְּתוֹכוֹ. אֲשֶׁרִי גִוְרָלוּ בֵּין עֲלִיּוֹנִים וְתַתְּוֹנִים. עֲלִיו פְּתוּב אֲשֶׁרִיף אֶרֶץ שְׁמֶלְכָךְ בֶּן חוֹרִים. מֵהוּ בֶּן חוֹרִים? שְׁזַקֵּף רֹאשׁ לְגַלּוֹת וּלְפָרֵשׁ דְּבָרִים וְאִינוּ פּוֹחֵד. כְּזֵה שְׁהוּא בֶּן חוֹרִין, וְיִמְרֵה מֵה שְׁהוּא רוֹצֵה וְלֹא פּוֹחֵד. מִי זֶה מְלַכְךָ? זֶה הוּא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יוֹחָאִי, בַּעַל הַתּוֹרָה, בַּעַל הַחֻכְמָה] ע"כ.

ומבואר בתיקו"ז (כד). על גילוי הזוה"ק זכמה בני נשא לתתא תתפנסון מהאי חבורא דילך, פד תגלי לתתא בדרא בתראה בסוף יומיא, ובגיניה וקראתם דרור בארץ

דמשה שייך אל אותה בחינה כאשר היא למעלה, ומרדכי שייך אל בחינה זו כאשר היא יורדת למטה, למקום ההסתר והחושך, ולתוך מידת המלכות.

את המן אכלו ארבעים שנה

והנה מבואר בגמ' (קידושין לח.) שהמן היה יורד בזכות משה, וביאורו הוא כמבואר במאמר זה סעיף ח שמשה הוא הדעת וגם המן הוא הדעת, וא"כ צ"ב מהיכן אכלו מן בסוף הארבעים שנה אחרי שמת משה, והרי נאמר (שמות טז) את המן אכלו ארבעים שנה, ולדברי רביז"ל זה עצם בחינת המן שהיא בחינת בן ארבעים לבינה, וקושיא זו הקשו בגמ' שם, שהיא הגמ' שהביא רביז"ל, רק שבפנים מובאת הקושיא מצד שלושים יום הראשונים, ובגמ' הקשו גם להיפך מהשלושים יום האחרונים, ותירצו שהפסיק המן לרדת בז' אדר והיו מסתפקים מהמן שבכליהם ע"כ, ונראה שמן זה שבכליהם, הוא רמז אל הבחינה של נשמת משה שנשארה אצל ישראל גם אחרי הסתלקותו, וממילא יש להוסיף, שהמן הזה, מעלה יתירה היתה בו, שבו נתגלה הכח של גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, כי בחיי משה היה המן מבאיש מיום אל יום, ואחרי מיתתו נשאר המן ולא הבאיש, והשארית המן הוא ממש כמו השארית משה עצמו, כי משה הוא עצמו המן, כמובן בסעיף ח, וכמ"ש רביז"ל (בתורה נח ס"ב) שזה פירוש הפסוק (שם) ויאמר להם משה הוא הלחם, שזה קאי על משה בעצמו שהוא הלחם, וזה רמז, שגם משה עצמו לא הבאיש ורימה לא היתה בו, כי הוא נצחי.

הדעת הוא השלום והמן, וע"כ שמעו"ן
כמניין שלו"ם מ"ן.

זה ינחמנו

וכמו רשב"י, כן גם רביז"ל רמז על
עצמו בשיטה אחרונה של המאמר, בהביאו
את הפסוק 'זה ינחמנו ממעשינו ומעצבון
ידינו', לרמז שגם הוא שייך אל אותה בחינה
של הדעת והשלום המופלג של שער
החמישים, שהוא הדעת ורוח הדופק בתוך
עצבון הידיים, ובזה מובן למה רק בסוף
המאמר, בביאור פסוק כל מלאכת עבודה
לא תעשו, הביא את הפסוק זה ינחמנו
ממעשינו ומעצבון ידינו, והיה ראוי שיביאנו
כבר בתחילת סעיף ט, ובאמת לא מובן כלל
מה פסוק זה מוסיף לביאור העניין, אלא
שכל הפסוק הזה לא בא אלא כדי לחתום
שמו על המאמר.

(ויקרא כה י) ע"כ, כלומר שהזוה"ק מגלה את
הבחינה של 'וקראתם דרור בארץ לכל
יושביה', שזה בחינת החירות של המלכות,
על ידי גילוי התורה שבנסתר.

ומבואר בתורה זו דשער החמישים, הוא
עניין הפיכת ההסתרה לסתרי תורה, שזה
היה הגילוי של רשב"י, וגם מבואר שם
עניין מקוה ישראל הוי"ה מושיעו בעת
צרה מושיעו וודאי, וזה שייך לרשב"י,
וכמ"ש בתיקו"ז (קמג). קם רבי שמעון וכו'
אנא מפייסנא ליה וכו' מקוה ישראל,
מושיעו ודאי עיי"ש, היינו שרשב"י פתח
את המקוה העליון הזה, גם כל עניין
ההסתרה רמוזה בפסוק 'ואנכי הסתר אסתיר
פני' כמבואר בסעיף ג, והרי שם מסיים
הפסוק שהתיקון לזה הוא 'כי לא תשכח
מפי זרעו', שזה כוחו של רשב"י כמבואר
במאמר לכו חזו, גם מבואר בפנים שזה

מענין הסתרה והסתרה שבתוך הסתרה המבואר בתורה (בסעיף ג') וכו', שמעתי
בשם הרה"ח רבי לוי יצחק בנדר ז"ל, שענין זה סובב גם [ובבחינה אחת יותר]
על אלו העוסקים בתורה ובתפילה, אך מתגאים ואינם מבקשים ודורשים באמת
להתקרב להשי"ת, שיש ובהם נמצא גם כן בחינת הסתרה שבתוך הסתרה, כי
חושבים הם שהם בעלי מדרגות בעבודת השי"ת ובתורה וכו', ולהם קשה לגלות
תורה אף כשיש להם התעוררות, כיון שהם בבחינת הסתרה יותר מאלו הרחוקים
לגמרי כי לא יאבו לקבל:

(מעדני מלך)

"מקרא קודש"

עסק קריאת התורה שמו"ת עפ"י תורה נו

התלויות בראייה אפילו שהם מן התורה כגון לעלות ולראות ועדות, וכ"ש דפטור מחיוב זה דהוי מדרבנן בעלמא. ואע"ג דהכא אפשר ע"י שמיעה, לא מצינו דבר שיהיה פטור ע"י עצמו משום דלא שיין וחיוב על ידי אחרים, ע"כ. ובכף החיים (סימן רפ"ה אות י) מביא הרדב"ז ומסיים: וזהו לפום דינא, אמנם המחמיר לשמוע מאחרים תבוא עליו ברכה, וכן נכון לעשות, עכ"ל, ועי' שו"ת הרשב"א ח"א סי' ר"ו מש"כ בזה, ומשמע כי גם סומא חייב בקריאת שמו"ת וכתב ששת שאף שהיה סומא היה משלים פרשיותיו שמו"ת.

ג) אבל יש לעיין מה עדיף טפי, לשמוע מאחר ולומר אחריו בע"פ, או רק לשמוע ולצאת ידי חובתו מדין שומע כעונה. דהנה

בענין אמירת שנים מקרא ואחד תרגום בעל פה, על ידי ששומע הקריאה מאדם אחר

א) יש לעיין באדם שאינו יכול לקרוא הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום בראיה מתוך הספר, כגון סומא ל"ע, או מי שאין לו חומש לקרוא בה, האם ישמע מאחר ויצא מדין שומע כעונה, או עדיף יותר שיחזור בע"פ ויאמר מילה במילה אחר הקורא^{כו}.

ב) והנה הרדב"ז (סימן תתס"ז) כותב דסומא פטור ממצות שמו"ת, וז"ל: "ואפילו למ"ד סומא חייב במצוות פטור מחיוב זה דכיון דדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם ע"פ, וזה אי אפשר בכתב דהא אינו רואה, וכן פטרינן ליה מכל מצוות

כה מתוך ספר תבונות התורה ח"ב העומד לצאת לאור עולם

כו וכמנהגו של רבי לוי יצחק בענדער זצ"ל כאשר בסוף ימיו היה סומא בשני עיניו, ל"ע, ובכל ערב שבת קודש היה לו חברותא שהיה קורא שמו"ת פסוק בפסוק, ורבי לוי יצחק היה אומר בע"פ אחריו מילה במילה, ועיין בספר איש חסידיך (עמוד שכ"ד) גודל מסירת נפשו בזה, ובשש"ק (ח"ו תנ"ט) מסופר, שפעם בסוף ימיו כשנחלש כבר ראתו, חל אז יום פורים בשבת, ואמר אחר כך שהודה לה' על שזכה לקרות את הקריאה הארוכה של פרשת 'כי תשא' בליל ששי אחר קימת חצות, מתוך יסורין ובקושי גדול, על אף שלקח לו הדבר זמן רב כמה שעות מחמת אריכות הפרשה.

ה) ונראה כי על פי מש"כ רביה"ק זי"ע בליקוטי מוהר"ן תורה נ"ו יש להעדיף הדרך הזו לשמוע הקריאה ע"י טע"פ או ע"י אחר ולקרא אחריו מלה במלה, מלצאת ידי חובתו ע"י דין שומע כעונה. כי רביה"ק זי"ע מבאר שם באות ג' בזה"ל: "כי לבוא לאריכות ימים הוא ע"י עסק התורה, כי אורייתא שמא דקודשא בריך הוא, וכמו כשצריכין לקרות את אחד, קוראין אותו בשמו, כן כשצריכין לקרות את חי החיים כדי להמשיך ממנו חיים ואריכות ימים, צריך לקרות אותו בשמו, כביכול, ושמו הוא התורה כנ"ל. נמצא שע"י עסק התורה קורין את האריכות ימים, ועל כן מזהר המלך על עסק התורה ביותר מכל העולם, מחמת שהוא צריך לקרות את האריכות ימים לתוך המלכות וכו'. ועל כן צריך לעסוק בתורה בפה דייקא, כי כשצריכין לקרות את אחד בשמו, צריך לקרותו בפה דייקא, וא"א לקרותו במחשבה בעלמא, כן א"א לקרות את החי החיים בשמו כי אם ע"י הפה, ולא ע"י המחשבה לבדה. וזה שאמרו חז"ל כי חיים הם למוצאיהם-למוצאיהם בפה דייקא, שעל ידי זה זוכה לחיים כנ"ל, ע"כ.

והגה"ק מטשעהרין זצ"ל בספרו יקרא דשבתא (שם) מבאר: "כי עיקר עסק התורה שהיא שמא דקודשא בריך הוא בשבת, כי אז קורין בציבור התורה בשבת, ומשלימין כל הפרשיות שבתורה שכולם הם שמותיו יתברך כידוע, וכו', ועי"ז זוכין לאריכות ימים שממשיכין אריכות ימים לתוך המלכות. וע"כ צריכין לקרות בתורה בפה דייקא וכו', וע"כ אמרו רז"ל כל המשלים

הרדב"ז (שם) כותב דברור דשומע כקורא גם לענין קריאת שמו"ת ולפיכך אם שמע מלה במילה פשיטא דיצא אפילו שיהיה השומע חכם גדול, דלא הוי הא דאמר ר' יהושע לעולם ישלים אדם פרשיותו עם הציבור עדיף ממקרא מגילה ותקיעת שופר וקריה"ת בשבת והשומע תפלה מן החזן, והיינו אפילו אם יכול לקרוא בפנים לבד, עיי"ש. ומצד שני כותב שסומא פטור מקריאת שמו"ת כיון דדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם על פה, וע"כ לכאורה גם סומא הרוצה להחמיר, כדעת הכף החיים, ולקרא שמו"ת, אולי עדיף טפי לצאת ידי חובתו על ידי שישמע מאחר, דשומע כעונה, ולא יקרא דברים שבכתב על פה.

ד) עיין בשו"ת פתח הדביר (או"ח סימן מ"ט) שמאריך בצדדים אם אחד קורא מתוך הכתב והשני קורא אחריו על פה מילה במילה, אי עובר זה הקורא על פה על איסור זה, ובשו"ת נשמת שבת (סימן של"ו) כותב דבזמנינו שנתחדש מכוונת הטעיפ-רעקארדע"ר יכולין לסדר שאחר יאמר לתוכה כל הקריאה של שמו"ת והסומא יאמר אחר הטעיפ מלה במלה, ואף שדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן בעל פה בכה"ג שהוא שומע מן הטעי"פ והוא אומר אחריו מלה במלה לית לן בה, עיי"ש. ובספר ואשיבה דברי מהגה"ח ר' יעקב שלמה מוזסון שליט"א (סוף הספר סימן ו') מבאר שבשעת הדחק, כגון מי שענינו חלשים ואינו יכול לקרוא מהחומש, יכול לומר שמו"ת ע"י ששומע קריאה מוקלטת, או ע"י ששומע מחבירו ואומר עמו בעל פה, עיי"ש.

זה, ואין איסור של דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם בע"פ), מלצאת מדין שומע כעונה.

[ועיין סוף התשובה בספר ואשיבה דברי שם, שדנו האחרונים בדין שומע כעונה האם הפירוש שאמירת חבירו עולה עבורו או שנחשב כאילו השומע אומר בעצמו, עיי"ש. ואולי ראיה הנ"ל תלוי בשני צדדי החקירה ועיין עוד בליקוטי הלכות הלכות קריאת התורה ה"א]

השי"ת יאיר עינינו לאורך ימים ושנים טובות, אמן.

פרשיותיו עם הציבור מאריכין לו ימיו ושנותיו, ע"כ.

הרי מבואר שתיקון קריאת שמו"ת שעל ידי זוכין לאריכות ימים, היא דייקא ע"י הקריאה בפה, וכמו שא"א לקרוא לחבירו במחשבה כך א"א לקרוא לו ע"י דין שומע כעונה, אלא בפה דייקא, ע"כ ה"ה באמירת שמו"ת. ואם נכון הוא מבואר ממילא שעדיף לסומא לקרוא בעצמו ע"י שומע מאחר, וכן נהג רבי לוי יצחק בענדער זצ"ל (ראה הערה לעיל) (מאחר שהפוסקים מתירים באופן

׀ "מחדר לחדר ומטרקלין לטרקלין" ׀

מהלך בדרך אפשר בחדרי המאמר

שמוטל עליהם להתעלות שם עוד ועוד. והסתרות שבתוך הסתרות – דברים שלא ידועים להם, או שידוע להם באופן הפוך עקב כך שהם רואים בתוך התורה צירופים מסויימים המראים להם שרצון ה' הוא באופן מסויים. והם אינם יודעים כלל שאין זה הצירוף האמיתי, אלא יש צירוף אחר המלמד שמוטל עליהם לחפש או לחתור אחרי כל מיני ענינים שאינם ידועים להם. ודווקא במקומות הללו מתחבא הסתרי תורה העליונים ביותר המראים שדווקא מחוסר הידיעות הללו נוצר מחלוקות אך כשהם לשם שמים מתוך אנחה. זוכים לדעת העליונה ביותר. וזה עיקר המלכות – הכנעה – וכפיפות במקום העמוק יותר.

וכך אצל הצדיק אף שיש לו אנשים הנכנעים אליו ושומעים ממנו תוכחות מפורשות על מה שידוע להם ולו שחסר להם, אף על פי כן אין זה המלכות העיקרית, אלא דווקא במקומות שלא ידוע לאדם מה חסר לו – ההסתרה שבתוך הסתרה – שנראה לו שלפי הצירופים הידועים לא חסר לו כלום, או שחושב שחסר לו דברים שונים לגמרי ממה שהצדיק מוכיחו. ודווקא במקומות נסתרים אלו שגם הצדיק לא נמצא שם בפשטות גילויי דבריו.

נעבור לפי סדר הסעיפים להעיר הערות והציע כיוונים, המתחברים יחד לבנין מפואר הקשור היטב בכל חלקי התורה ומיישב שאלות והערות רבות.

1. **סעיף א'** מה העניין שיש אחד שבנגלה אין לו שום ממשלה אפי' לא על אנשי ביתו. ואעפ"כ בהעלם ובהסתר הוא שולט אפי' על גדולי הצדיקים. ובפשטות משמע שזה חסרון, שהרי לכאורה יש לו פחות ממידת ה"מלכות". [ובשיחות משמע שרביה"ק אמר שהוא הצדיק הזה, ולכאורה קשה שבמציאות כן היה לרביה"ק מלכות נגלית על אנשיו שהיו כפופים ונכנעים אליו בתכלית].

ועוד צ"ב איך דוגמא ממלכות ה' קשורה לממשלת הצדיק [ואף שמלכותו משתלשלת ממלכות ה', הרי מלכות ה' היא גם בנגלה על העובדי ה' הכפופים אליו]. וכן יש להבין מדוע הביא ראייה זו.

[יסוד התשובה: מלכות ה' העיקרית אינה בנגלה, אלא דווקא בנסתר, שהרי גם אלו הכפופים ונכנעים אל ה' כראוי, עדיין זה רק בנגלה, אך בעומק וסתרי ליבם יש להם הסתרות – דברים הידועים להם

ועוד, משמע בסעיף זה שיש רק שני מצבים או ”הנאתו וצרכו” או ”להוכיח”, והרי יש גם מצבי אמצע בהם אינו דואג להנאתו אך גם אינו מוכיח [אלא למשל מחזק, מלמד תורה, מלמד יראה, מדריך בכל בעיות החיים וכד’ כדרך הרבנים מנהיגי ישראל].

ועוד הרי כוונתו ל”שרי אלפים שרי מאות ושרי עשרות” שהם אנשים הגדולים במעלה, וכפי שקורה להם בסעיף הבא, ”רבנים, צופים, מלכים ומושלים”, ואינו עוסק רק באנשים ”תאוותניים” הדואגים רק להרוויח ממלכותם הנאות וצרכים גשמיים.

וכן צ”ב הרי רביה”ק לא היה מן המוכיחים כפי שאמר בפירושו שלא אמר לנו מעולם דבר מוסר. ובתורה ח’ תנינא הביא דברי ר”ע ש”תמה אני אם יש בדור הזה מי שראוי להוכיח” כי רק מבאיש ריח הנשמות, ורק ”המוכיח ההגון” יכול להוכיח. ולא מצינו שרביה”ק ישבח כל כך את ענין המוסר והתוכחה, ויש ספרים וצדיקים המוכיחים בשבט ברזל באופן הרבה יותר חד ומייסר.

[והכיוון הוא, שבודאי אין הכוונה ב”הנאתו וצרכו” ו”מילוי תאוותו” לאדם המשתמש במלכותו לעניניו הגשמיים. כי זה פשיטא. אלא בתוך המנהיגים שכל כוונתם לשמים יש ב’ דרכים, אחת להוכיח ישירות ע”מ לפעול פעולת שינוי בלב מי שמוכיחים אותו, ואז המוכיח מרגיש הנאה רוחנית בכך ש”הרשע שב מרשעתו”. וזה תאוותו להחזיר אנשים אל הקדושה. כדי

דווקא שם נכרת גדלותו של הרב הגדול שר אלפי האלפים, שבדרכים נסתרות שלכאורה לפי הצירופים המוכרים והעכשוויים אין הלכה כמותו בהם, שהוא גורם לכך שכל האנשים יקבלו דעת עצומה בלי תוכחה חיצונית אלא בעומק לבבם יבינו את אשר לא ידעו, ויחתרו לחפש אחרי דרכים נעלמים אלו.

וזה עיקר גדולת מרדכי שמלכותו הנגלית נהרסה [ובמקום לשרור בביתו, ביתו נלקחה לאויבו, ואעפ”כ הוא מתהלך דווקא שם] ודווקא בנסתר היא הייתה כפופה אליו ביותר לגמרי עד שהפכה כל רכוש אויבו אליו.

ונמצא שעיקר המלכות היא ההכנעה בנסתר הלא ידוע לוותר על ידיעותיו מצירופי הנגלה, והצדיק ילמד זאת לאנשיו בהעלם שימליכו את עיקר ההמלכה].

2. סעיף ב’ צריך להבין מדוע מי שמוכיח את האנשים הכפופים אליו נקרא ”בן חורין”, ולהפך המשתמש במלכותו להנאתו ולצורכו נקרא ”עבד”. הרי לכאורה זה להפך שהוסק בתוכחה תמידית ה”ה עבד לאנשיו לעסוק עימם כל הזמן, ואילו הנהנה מהמלכות לצרכיו הרי הוא בן חורין כי כולם עבדים שלו. וגם הלשון ”לעבד” ה” שבחר רביה”ק משמעותה שהמוכיח ה”ה עבד.

מדוע מלכות שהיא ”לעבודת ה” פירושה ל”הזהיר ולהוכיח את כל הנשמות שנכנעים תחתיו”, הרי יש עוד עניני עבודת ה’ חוץ מלהוכיח. ומדוע מוכרחים להוכיח את ”כל” הנשמות, ולא די בחלקם. הרי גם להוכיח חלק זה ”עבודת ה”.

חייב להישען על דרכי עיצותיו כי רק על ידם יוכלו לקיימם.

ובזה יש לקשר עוד עניני "בן חורין ועבד" בהמשך התורה, כמו "הותרה לו ולהפך איסור, שהם קשר ופתיחה, ניצוצות הנמצאים בבית הבליעה ויציאתם משם, לקחת אסתר לבית המלך ויציאתה משם, יציאת הדעת מגלות מצרים לפתיחה ופשיטה].

3. סעיף ג'. צ"ב הרי הרבנות מקברת את בעליה בגלל שטועה בדין, או בגלל גאווה ולא בגלל שאינו מוכיח. וכן מה ההסבר בכך שהמשכת אריכות ימים לתוך המלכות - המידות - והצימצומים, גורמת לשינוי הציורפים ולהחזיר את הנסתרים בהסתרה שבתוך הסתרה. וכן צ"ב על אלו שנפלו רק להסתרה אחת היודעים את ה' וקשה להם לשוב איך הם ישובו. וכן צ"ב מדוע יש בעיות למוכיח להוכיח כי אינם אצלו, ואינו יודע מה שחסר להם. הרי האנשים נמצאים הרבה פעמים אצל הצדיקים ואז הם יכולים להוכיח, או שאפשר להוכיח בכתב וכד'. וכן מה הכוונה שאינם יודעים מה שצריך להם, הרי האנשים מספרים מה הם צריכים, וגם אם לא כל צדיקי הדורות ידעו ע"י הפנים וכד' כל מה שעובר על האדם והוכיחו אותו כרצונם. [והקישור בין בעיות אלו לאתגליא ואתכסיא צ"ע, כי גם גלויים יכולים להיות לא אצלו, וגם איך ידע מה חסר להם, וגם אפשר לדעת על מי שאינו כפוף מה חסר לו]. ובעיקר צ"ב מה הכוונה להיות בהסתרה שבתוך הסתרה. ואולי אצל תינוק שנשבה זה שייך, אך אצל רוב ככל יראי ה' הם

להציל את נפשו ולקיים את תפקידו. אך רביה"ק גילה דרך תוכחה חדשה המבוארת בהמשך התורה, שכלל לא מוכיחים ישיר, אלא מחזירים את צירופי האותיות שבתוך התורה ואז בעקיפין נובע לאדם בתוך הרגשתו וליבו רצונות וכיסופים להכיר באמת ולכסוף אליה. ותוכחה זו עוזרת בכל מצב, גם למי שאינו נמצא עם המוכיח, וגם כשלא ידוע מה הוא צריך, כי עיקר מה שצריך זה שלא יתבטל לאדם הבחירה אלא מתוך הנסיונות שהם טובים כי מביאים לסתרי התורה, התורה תעורר אותו להתאנח על מצבו אף שבנגלה הוא לא מצליח לבטל בחירתו אלא הרע מתעורר כדי להביאו אל גנזי התורה, וזה עצמו הסתרי תורה שהאדם ירצה לשוב אל ה' בפנימיות לבבו, וזה ענין האנחה, שהרע והעצבון רוח נשאים אך האדם לא רוצה בהם. וזה תוכחת התורה שהזכיר רביה"ק ולא הביא פסוק המייסר ומכריח לשוב אלא "אנחת" התורה "עד מתי פתיים תאהבו פתי" שמשמע בתוכחה הזו שהאדם ממשיך לאהוב את "הפתיות" והתורה אומרת לו עד מתי. ולכן המוכיח הרגיל ה"ה עבד לרוב עמלו ויגיעו עם אנשיו ולא תמיד מצליח, אך המנהיג הגדול מביא דעת בעקיפין אשר נראה שאינו שולט עליהם כי אינם משתנים מיד, אלא רק מתאנחים, אך בעקיפין ישובו גם מהסתרה שבתוך הסתרה וכדלקמן ויהפכו זאת לסתרי תורה, וא"כ הוא בן חורין אך באמת הוא בעצמו ואנשיו מוכנים להיות עבדי ה' כמותו שלא ע"מ למלאות תאוותם ורצונם הרוחני אלא שלא ע"מ לקבל פרס, ודווקא מזה בסוף כל קיום ולימוד התורה של כל הצדיקים

להיכנס לזה, כי בפשטות זה נראה “צירוף לא שייך” ולכן רוב האנשים מחליטים ש”כתוב בתורה, ורצון ה'” הוא רק להיות בתכלית השלמות בלי ליפול להסתרות ולבית אחשוורוש [-שמאי “אוסר”], ויש הטועים להפך שיש רק רחמים [הלל “מותר”]. ושניהם מביאים ראיה מתוך התורה ומאותם פסוקים כל אחד לפי ה”דעת” שלו.

[**וכמו** שאת דברי ר' הונא אפשר לפרש “הותרה-לו” מהתורה [הלל] “והותרה לו” שזה בעיה [שמאי], כי “כהתר” זה הסתרה אחת, ור' הונא רמז גם בדבריו את ההסתרה שבתוך הסתרה-הותרה ממש].

ואת הגילוי הזה-הוכחה, הצדיק מגלה ברמזים לאדם [עד שגם בתורתו אפשר לפרש משמעות של רק בחירה או רק ידיעה כיש הטועים...] כי בכל רגע עליו לבחור מחדש בהם, ומצד אחד זה מביא לו יסורים אך כשיש לו את הדעת-המחברת ביניהם מבין שאין זה יסורים כלל. ואי אפשר להסביר את זה לגמרי לאדם [אלא “נפלאות”] כדי שירגיש המחלוקת ומרחוק ישמע שיש אהבה גדולה בסופה ושלוש הגבוה ביותר שזה הדיבורי נחמה שיקבל מ”השמים” [חיבור אש ומים שמאי והלל]. אבל הרבנות הקובעת כהלכה ודרך רק את אחד מהצדדים מקברת את הצד השני, והפוסק שלא ליפול לעולם קובר את הנסתר-אריכות חיים, והפוסק ליפול קובר את הנגלה-צמצומים ושניהם מפרידים האריכות [הלל] מהימים [שמאי]. ופסיקה של טעות זו נובעת מהדעת הנמוכה שאין

יודעים בדיוק מה מותר ומה אסור, ורוב המסתופפים בצל הצדיקים והרבנים יודעים התורה אלא שקשה להם ונשתה גבורתם או שקפצו משם מה מה, וא”כ מה שייך בהם הסתרה שבתוך הסתרה עד שנהיה הרע מישור גמור. וכתמיהת הגמרא איך הותרה לו. [וצ”ב מדוע רב הונא אמר לשון לא נכונה “הותרה לו”, ומתקנים אותו לנעשית לו כהתר, ומדוע לא אמר כך ישר. ופשטות לשון הגמרא היא שמתקנים את הכוונה ולא את דבריו ממש בפרט שהוא אמורא ואין הדרך להביא לשון לא מתוקנת. בפרט ששני הפשטים בדבריו סותרים זה את זה. ואפש”ל שהכוונה איך לפרש המילים הותרה לו, האם מהתורה או מהאדם והשינוי במנגינה ובדגש. ועדיין צ”ב מדוע לשונו סובלת ב’ הפכים [גמורים] וכן צ”ב האם יש הסבר כך שנהיה צירופים של רע בתורה עד כדי כך שבמקום שיהיה טוב יהיה רע [ולפי הפשט אין הכוונה שאומרים שלפי התורה הרע הוא טוב].

והכיוון הוא: שבתוך התורה בעצמה יש ב’ חלקים עיקריים שהאדם יכול לטעות בהם ולחשוב שרצון ה’ הוא כך אף שהאמת היא הפוכה. א’ שכל אחד יכול להגיע לתכלית השלמות ושער החמישים – צדיק וטוב לו. ב’ שזוכים לזה דווקא ע”י הסתרות ומחלוקת - צדיק ורע לו. אף שאין הלכה כמותו ואעפ”כ מתאנח ומתנחם. ואף שזה הפכים [כהפכים של שמאי-דין והלל-חסד] ובפרט שאין הלכה כשמאי לסבול מרירות ההסתרות ועניות הדעת ועצבון הרוח, אעפ”כ בנפלאות צריך את שניהם. והאדם צריך מעצמו להבין להאמין ולהסכים

שדווקא מבית אחשוורוש יצאה התורה
החדשה אם יתאנח [שילוב שרוצה תכלית
הטוב אך שלא מצליח].

זוה נותן כח גם לצאת מהסתרה אחת
כי יודע שזה לגלות יותר תורה].

בה הפכים והרבנות פוסקת [ויש בזה גם
מן הגדלות שלא רוצה ליפול או שכבר
מכיר רחמי ה']. ולכן הצדיק הגדול צריך
לומר שאינו יודע מה שהן צריכים [כי האדם
צריך להבין מדעתו שצריך את שניהם כי
אי אפשר לפסוק כהפכים יחד] וזה הנפלאות

